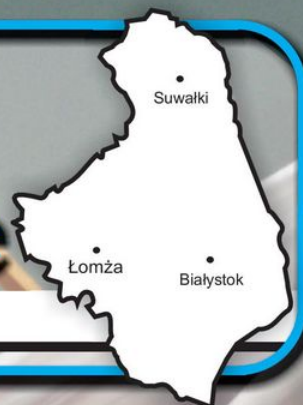

Podlaskie Wieści Oświatowe

Nr 5 (207)

ISSN 1509-3336

maj 2018

W numerze:

Wychowanie patriotyczne

Majowe święta	4
---------------------	---

Wsparcie uczniów

Jak skuteczniej wspomagać szkołę, czyli krótka rzecz o potrzebie koordynacji i integracji działania	7
Zasady wojewódzkiego systemu wspierania szkół osiągających niskie wyniki edukacyjne i wychowawcze oraz wojewódzkiego systemu wspierania instytucji realizujących zadania oświatowe prowadzonego w ramach wspomaganie przez Podlaskiego Kuratora Oświaty	8
Kompleksowe, zewnętrzne, procesowe ... czyli jakie?	9
Bliżej szkoły i jej potrzeb - kompleksowe wspomaganie szkół w Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Łomży	10
Kompleksowe wspomaganie rozwoju szkół i placówek oświatowych, czyli czas na zmiany	12
Do biblioteki - nie tylko po książki ... Wspomaganie szkół i placówek w Bibliotece Pedagogicznej Centrum Edukacji Nauczycieli w Białymstoku.....	14
Biblioteka Pedagogiczna w Suwałkach szkołom	16
„Opinia, orzeczenie i co dalej?	17
Rozpoznanie i zapomniane przestrzenie pomocy szkole	18
Kilka słów o naszych doświadczeniach	19

Edukacja

Tutoring- środek, cel czy innowacja?	21
„Powiedz mi, a zapomnę, pokaż mi, a zapamiętam, pozwól mi zrobić, a zrozumiem”	21
Mali badacze. Doświadczenia chemiczne w Przedszkolu nr 8 w Białymstoku	22
Doświadczyć, by zrozumieć.....	23
„Zdrowie na talerzu”- kulinarne przygody przedszkolaków	24

Wydarzenia

Przegląd Chórów „Rozśpiewany Białystok”	25
XIII Spartakiada Integracyjna	26

Miesięcznik Kuratorium Oświaty w Białymstoku Rynek Kościuszki 9, 15-950 Białystok
tel. (85) 748 48 48, fax (85) 748 48 49, e-mail: kuratorium@kuratorium.bialystok.pl, www.kuratorium.bialystok.pl

Skład kolegium redakcyjnego: Bożena Arłukiewicz, Maryla Boćkowska, Grażyna Czyżewska, Dariusz Daniluk, Jolanta Górka, Tadeusz Halicki, Maritta Kossakowska, Jolanta Broda, Anna Mózdyńska, Marek Onoszko, Lucja Orzechowska, Krzysztof Ostrowski, Maria Pawełko, Alicja Witkowska .

Redakcja nie zwraca materiałów niezamówionych, zastrzega sobie prawo redagowania nadesłanych tekstów i zmiany tytułów, nie odpowiada za treść zamieszczonych reklam i ogłoszeń.

Skład i druk: Drukarnia ARES s.c. R. i A. Józefowicz, ul. Włociańska 58, 15-199 Białystok, tel. 506 043 460,
e-mail: andrzej@aresdruk.pl, www.aresdruk.pl

Nakład: 800 egz

Szanowni Państwo, Dyrektorzy, Nauczyciele i Pracownicy szkół, przedszkoli oraz placówek oświatowych w województwie podlaskim

Decyzję o przystąpieniu do konkursu na stanowisko Podlaskiego Kuratora Oświaty w Białymstoku podjęłam w przekonaniu, że dotychczasowe moje zaangażowanie w rozwój oświaty w województwie podlaskim, doświadczenie na stanowisku kierowniczym, rzetelnie realizowane zadania, wiedza i kompetencje oraz predyspozycje zawodowe umożliwią mi pełnienie tej funkcji. Swoją służbę i misję chciałabym zacząć od rzetelnej diagnozy potrzeb środowiska oświatowego poprzez bezpośredni kontakt z nauczycielami i dyrektorami. Takie spotkania są doskonałą okazją do przedyskutowania spraw, z którymi mają do czynienia pracownicy oświaty.

Kuratorowi oświaty w systemie edukacji wyznaczono rolę szczególną: sprawuje on nadzór pedagogiczny oraz realizuje politykę oświatową państwa, a także współdziała z organami jednostek samorządu terytorialnego w tworzeniu i realizowaniu odpowiednio regionalnej i lokalnej polityki oświatowej, zgodnych z polityką oświatową państwa. Jej aktualnym celem jest realizacja założeń reformy ustroju szkolnego. Przed nami ważne zadania: wprowadzenie 4-letnich liceów ogólnokształcących i 5-letnich techników, branżowej szkoły II stopnia oraz wygaszenie gimnazjów. Zamierzam monitorować, ale też wspierać jst w procesie dostosowywania szkół do nowego ustroju szkolnego. Zależy mi na intensyfikacji działań sprzyjających współpracy, bo jestem przekonana, że decyzje i działania podejmowane w konsensusie mają szansę powodzenia. Dlatego też, deklarując swoją otwartość, już dziś zapraszam wszystkich Państwa do dialogu.

Mam świadomość stojących przede mną wyzwań,

zdam sobie sprawę z odpowiedzialności, jaka na mnie spoczywa, ale jednocześnie mam w sobie determinację, by sprostać potrzebom i oczekiwaniom środowiska podlaskiej oświaty. Jest ona tym silniejsza, bo wiem, że nie jestem w tym zadaniu osamotniona. Mogę opierać się na pracownikach Kuratorium Oświaty w Białymstoku, którzy tworzą doświadczony i kompetentny zespół. Moim założeniem jest, by urząd był miejscem, w którym wszyscy kierują się zasadą szacunku i zrozumienia, a wszystkie sprawy prowadzone są w sposób profesjonalny i skuteczny.

Proszę przyjąć moje podziękowania, za wszystkie gratulacje, dobre życzenia i słowa wsparcia, które otrzymałam od Państwa w pierwszych dniach po objęciu przeze mnie stanowiska Podlaskiego Kuratora Oświaty. Bardzo cenię sobie te gesty życzliwości i zapewniam, że są dla mnie motywacją, by jak najrzetelniej wypełniać swoje obowiązki.

Beata Pietruszka
Podlaski Kurator Oświaty

Majowe święta

Pierwsze dziesięć dni maja to jedyna dekada w roku kalendarzowym, w której przypadają więcej niż dwa święta państwowe (narodowe). Z tych świąt najdawniej ustanowiono Święto Narodowe Trzeciego Maja. Dzień 1 maja obchodzony jest jako święto państwowe od wejścia w życie ustawy z dnia 26 kwietnia 1950 r. Ustawą z 24 kwietnia 2015 r. ustanowiono świętem państwowym 8 maja – Narodowy Dzień Zwycięstwa. Między tymi świątecznymi dniami – 2 maja – obchodzimy jeszcze Dzień Flagi Rzeczypospolitej Polskiej.

Jak wynika z preambuły do ustawy o ustanowieniu dnia 1 maja świętem państwowym, przyjętej 12 stycznia 2007 r., zostało ono ustanowione „w hołdzie wszystkim tym, którzy swoją pracą tworzyli wielkość Naszej Ojczyzny, wspierali jej rozwój i budowali przyszłość dla następnych pokoleń, dla podkreślenia wartości pracy ludzkiej – rozumianej jako moralny obowiązek człowieka, ale też jako doskonalenie świata nas otaczającego – dokonującej się poprzez wszechstronny rozwój osoby ludzkiej, w trosce o zachowanie godności pracy ludzkiej i wiążącej się z tym wolności i mądrości”. Dlatego często zwane jest Świętem Pracy. Szczegółne eksponowanie tego święta w okresie PRL i jego silne upolitycznienie oraz związanie z panującą wówczas ideologią to zapewne przyczyny, dla których w ostatnich latach to święto czci się mniej uroczysto. 1 maja 1955 r., zwracając się do Katolickiego Stowarzyszenia Robotników Włoskich, papież Pius XII proklamował 1 maja świętem Józefa – rzemieślnika, nadając w ten sposób religijne znaczenie świętemu, obchodzonemu na całym świecie Świętu Pracy. Odtąd tego dnia także Kościół akcentuje szczególną godność i znaczenie pracy.

Narodowy Dzień Zwycięstwa został ustanowiony w celu upamiętnienia zwycięstwa nad hitlerowskimi Niemcami. To ważne, także w perspektywie globalnej, wydarzenie nie doprowadziło do odzyskania przez Polskę suwerenności, stąd zapewne obecnie większe społeczne zaangażowanie towarzyszy obchodom rocznic innych wydarzeń związanych z walką i martyrologią Polaków w czasie II wojny światowej.

Ustawą z dnia 20 lutego 2004 r. o zmianie ustawy o godle, barwach i hymnie Rzeczypospolitej Polskiej (taki nosiła wówczas tytuł) Sejm Rzeczy-

pospolitej Polskiej ustanowił 2 maja Dniem Flagi Rzeczypospolitej Polskiej. Stało się to mimo negatywnego stanowiska ówczesnego rządu i wcześniejszej poprawki Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, proponującego ustanowienie Dnia Orła Białego. Wśród argumentów na rzecz flagi przemawiały: praktyczność, powszechność i tradycja jej stosowania, a przede wszystkim łatwość jej eksponowania. Posłowie proponujący wprowadzenie Dnia Flagi Rzeczypospolitej Polskiej uzasadniali swą propozycję potrzebą rozszerzenia wiedzy i propagowania informacji o symbolach narodowych. Dzień Flagi nie był zaplanowany jako wolny od pracy, miał być obchodzony bez patosu, ale w duchu patriotycznym, „radośnie, na piknikach i festynach, aczkolwiek w sposób przypominający o szacunku i czci dla symboli narodowych”, w tym samym dniu co Dzień Polonii i Polaków za Granicą, obchodzony w uznaniu wielowiekowego dorobku i wkładu Polonii i Polaków za granicą w odzyskanie przez Polskę niepodległości, wierności i przywiązania do polskości oraz pomocy Krajowi w najtrudniejszych momentach, w celu potwierdzenia więzi z Macierzą i jedności wszystkich Polaków, tak mieszkających w Kraju, jak i żyjących poza nim.

6 kwietnia 1990 r. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej przyjął ustawę o przywróceniu Święta Narodowego Trzeciego Maja. Nawiązuje ono do uchwalenia w 1791 r. Konstytucji 3 maja – pierwszej w Europie i drugiej na świecie ustawy ogólnoustrojowej.

Historycy wiedzą, że uchwaleniu Konstytucji 3 maja (właściwy jej tytuł to „Ustawa rządowa”) towarzyszyły okoliczności, z powodu których wielu nazwało wydarzenia z 3 maja 1791 r. zamachem stanu, a w najlepszym razie spiskiem. Marszałek Sejmu Czteroletniego Stanisław Małachowski, zwolennik konstytucji, wznowił jego posiedzenie wcześniej niż planowano, by nie mogli w nim wziąć udziału ewentualni przeciwnicy przygotowywanej ustawy. Dzięki temu 3 maja 1791 r. na 182 zebranych aż ok. 110 było zwolennikami zmian, a przeciwników było tylko ok. 30. Zwołane posiedzenie miało dotyczyć spraw skarbowych, a nie reform konstytucyjnych. Projektu konstytucji wbrew regulaminowi nie wydrukowano i nie rozdano sejmującym do trzydniowej deliberacji, stąd wielu go nawet nie znało.

Nad konstytucją nie przeprowadzono formalnego głosowania, a w celu wywarcia presji na posłów i senatorów oraz zabezpieczenia przed ewentualnym stanowczym protestem ze strony jej przeciwników wokół Zamku Królewskiego zgromadzono wojsko dowodzone przez ks. Józefa Poniatowskiego. Salę obrad zapełniła publiczność przychylna projektowi. Proreformatorscy mieszkańcy wypełnili przyległe ulice... Nie miejsce tu na szczegółowy opis procedowania nad Konstytucją 3 maja, w tym stosunkowo nielicznych protestów przeciwko jej uchwaleniu. Dzięki zręcznym zabiegom jeden z głównych twórców konstytucji król Stanisław August Poniatowski ją zaprzysiął, po czym razem z senatorami i posłami udał się do warszawskiej katedry, gdzie złożono zbiorową przysięgę, odprawiono dziękczynne modły i odśpiewano „Te Deum”. Tego dnia na ulicach Warszawy tłum długo w noc manifestował radość, wznosząc okrzyki „Vivat król! Vivat konstytucja!”. Jednak dopiero 5 maja Sejm jednogłośnie wzwał deputację konstytucyjną (sejmową komisję ustawodawczą) do podpisania konstytucji, co było konieczną formułą legalizacji ustawy, a deputacja uznała jednoomyślność sejmujących – i tak pozostało w historii. Ponadto Sejm uchwalił deklarację, w której nakazywał coroczne odprawianie nabożeństw „na podziękowanie Bogu za zdarzoną chwilę pomyślną wydobywania Polski spod przemocy obcej i nieładu domowego, za przywrócenie rządu, który najsukceszniej wolność naszą prawdziwą i całość Polski zabezpieczyć może”. W lutym 1792 r. ogromna większość sejmików zaprzysięgła konstytucję albo zaprzysięgła ją i wyraziła wdzięczność królom i sejmowi za ustawę rządową. W tym swego rodzaju referendum żaden sejmik nie wystąpił przeciwko konstytucji i był to wielki triumf jej twórców.

Jeden z autorów konstytucji ks. Hugo Kołłątaj po II rozbiore zwołał naród polski: „Trwaj zawsze w sentymentach prawdziwej wolności, uważaj Konstytucję 3 maja za ostatnią wolę konającej ojczyzny”. I chociaż postanowienia ustrojowe konstytucji szybko się zdezaktualizowały, pamięć o niej jako wielkim akcie dziejowym ginącej Rzeczypospolitej trwała. W 1823 r. piętnastoletni gimnazjalista wileński Michał Plater napisał na tablicy w klasie „Vivat

Konstytucja 3 maja! To pozornie błahe wydarzenie stało się początkiem zacieklego śledztwa Nikołaja Nowosilcowa wobec młodzieży polskiej na Litwie, w tym wobec Filomatów, a skończyło się nawet wieloma karami śmierci, zamienionymi w drodze łaski na wieloletnią służbę wojskową. Od powstania listopadowego 1830-31 r. i wojny polsko-rosyjskiej Polacy śpiewali z wiarą: „Witaj, majowa jutrzeńko, Świeć naszej polskiej krainie, Uczymy ciebie piosenką, Która w całej Polsce słynie...”. Piękne wspomnienie dnia 3 maja 1791 r. zawarł też w koncercie Jankiela z „Pana Tadeusza” Adam Mickiewicz. Znał on zapewne ludzi, którzy pamiętali ten dzień, nosili pierścienie zaślubin z konstytucją i te pierścienie kazali sobie kłaść do trumny...

Ponieważ oprócz naprawy Rzeczypospolitej ustawa rządu miała na celu zrzućenie pogłębiającej się zależności od Rosji, w zaborze rosyjskim zwalczano wszelkie przejawy pamięci o konstytucji. Wbrew temu, mimo działań zapobiegawczych prowadzonych przez carskich szpiclów i policjantów, w 1891 r. młodzież warszawska zorganizowała patriotyczną demonstrację w Ogródzie Botanicznym, w którym znajdował się kamień węgielny świątyni Opatrzność Bożej (Sejm Czteroletni ślubił wnieść ją z powszechnych składek jako wotum za uchwalenie konstytucji). Uczestniczący w tej demonstracji jeden z twórców obozu narodowego Roman Dmowski został osadzony w X Pawilonie Cytadeli Warszawskiej, a następnie zesłany poza teren Królestwa Polskiego – do Mitawy... Tę i kolejne rocznice uchwalenia konstytucji obchodzono jednak w Galicji (na stulecie ustawy rządowej Jan Matejko namalował i zaprezentował w Sukiennicach słynny obraz „Konstytucja 3 maja”), w zaborze pruskim i w wielu krajach świata, gdzie przebywali polscy emigranci.

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości Sejm Ustawodawczy, obradujący pod przewodnictwem marszałka Wojciecha Trąmpczyńskiego, 29 kwietnia 1919 r. uchwalił jednomyślnie ustawę o Święcie Narodowym Trzeciego Maja. Wniosek o uchwalenie tej ustawy zgłosiły kluby i koła poselskie: Związku Ludowo-Narodowego, Polskiego Zjednoczenia Ludowego, PSL „Piast”, PSL „Wyzwolenie”, Narodowego Związku Robotniczego i Klubu Pracy Konstytucyjnej. Sygnowali go m.in. wybitni ówcześni posłowie: Wojciech Korfański, prof. Stanisław Głąbiński

– przywódca endecji galicyjskiej, Wincenty Witos i ks. Antoni Stychel – wybitny obrońca polskości z Poznańskiego. Art. 1 tej ustawy brzmiał: „Dzień 3 maja, jako rocznica Konstytucji 1791 roku, ustanawia się w całej Rzeczypospolitej Polskiej jako uroczyste święto po wieczne czasy”. W ten sposób odrodzona Rzeczpospolita wypełniła wolę Sejmu Czteroletniego, który uchwalwszy Konstytucję 3 maja, nakazał uroczyste obchodzenie rocznicy tego wielkopomnego wydarzenia. Przez wiele lat było to jedyne święto państwowe odrodzonej Polski. W 1937 r. doszło drugie święto – Święto Niepodległości – 11 listopada. Od 1925 r. Święto Narodowe Trzeciego Maja było połączone ze świętem kościelnym Najświętszej Maryi Panny Królowej Korony Polskiej.

Po II wojnie światowej władze państwowe robiły wszystko, aby święto 3 Maja zostało na zawsze wymazane ze świadomości Polaków. Gdy 3 maja 1946 r. w Krakowie po nabożeństwie w kościele Mariackim tłum, w którym przeważała młodzież akademicka, wyległ na Rynek Główny i zaczął wiwatować na cześć Konstytucji 3 maja, doszło do tragicznych wydarzeń – padły strzały. Byli zabici i ranni. Przeprowadzono masowe aresztowania. W następnych dniach władze stłumiły solidarnościowe wystąpienia młodzieży akademickiej, także w innych miastach uniwersyteckich. W 1947 r. święto faktycznie zniesiono, ale nie otwarcie, jak to uczyniono ze świętem niepodległości, które zastąpiono Świętem Narodowym Odrodzenia Polski – 22 lipca i uchylono wcześniejszą ustawę, ale drogą manipulacji i kamuflażu. Komisja Centralna Związków Zawodowych wydała apel, aby 3 maja podjąć pracę, gdyż – jak twierdzono – „tylko wyteżona praca nad odbudową kraju, wykonanie planów gospodarczych, rosnąca wydajność pracy (...) prowadzi do (...) poprawy bytu świata pracy”. Jednocześnie w tym samym apelu wzywano rząd do ogłoszenia „w uznaniu ofiarnej pracy robotnika polskiego” dnia 1 maja za dzień wolny od pracy. W odpowiedzi na ten apel Prezydium Rady Ministrów podjęło stosowną uchwałę. Odtąd wszystkie obchody rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 maja wtopiono najpierw w tzw. Święto Oświaty, potem w Tydzień Kultury, Oświaty i Prasy. Jednak już w 1947 r. posłowie katolicy w Sejmie wnieśli interpelację do premiera w sprawie zrywania i usuwania sztandarów narodowych w dniu 3 maja 1947 r. przez

funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa. Potem nadeszły lata, gdy wszystkie nazwy ulic i parków noszących nazwę 3 Maja przemianowano na 1 Maja, próżno było szukać w prasie nawet lakonicznej, rocznicowej 3-majowej wzmianki, tępiono wszelkie objawy świętowania rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 maja, zakazano wywieszania w dniu 3 maja chorągwi narodowych, a tych, którzy ów zakaz przekraczali, niejednokrotnie karano grzywnami.

Święto Narodowe Trzeciego Maja było przeciwstawiane świętu 1 Maja, ale to Święto Narodowe Trzeciego Maja stało się symbolem ducha niepodległości, symbolem najlepiej rozumianego patriotyzmu. Tradycję tego święta pieczołowicie podtrzymywał i przekazywał pokoleniom Kościół katolicki. Święto było też uroczyste obchodzone przez niezależne ruchy społeczne. W 1981 r. „Solidarność” spowodowała ożywienie tradycji urządzania uroczystych obchodów 3-majowych. Ale swobody trwały krótko – w maju 1982 r. za udział w patriotycznych manifestacjach władze komunistyczne zatrzymały 1372 osoby, milicja brutalnie interweniowała, używając m.in. armatek wodnych, pałek i gazów łzawiących, a wiele osób zostało rannych. Przywrócenie święta stało się możliwe dopiero po przemianach politycznych 1989 r.

Wybitny historyk Henryk Mościcki pisał: „By zrozumieć, czym była dla Polski i pozostanie Konstytucja 3 maja, dlaczego stanowi rdzeń tradycji narodowej, przekazywanej z pokolenia na pokolenie, dlaczego pamięć o dniu 3 maja krzepi nasze serce (...) jedno przed innymi należy mieć na uwadze: że było to żywiołowe porwanie się wielkiego narodu, którego wielkość została sponiewierana, udziałność zdeptana, całość okrojona i który poniżony, spętany, rozbrojony wejrzał w siebie, błyskawicą uświadomioną ogarnął swą przeszłość, nikczemną teraźniejszość, wieczne posłannictwo przyszłości i poczuł się w obowiązku dania świadectwa własnej samoistności duchowej, przed sobą samym i światem!”... Świętując najstarsze święto państwowe Rzeczypospolitej Polskiej, symbolizujące nasze dziedzictwo idei wolnościowej i obywatelskiej, miejmy to na uwadze.

dr Tadeusz Andrzej Mosiek
Kuratorium Oświaty
w Białymstoku

Szanowni Państwo,

Zbliża się koniec roku szkolnego, więc przed nami czas podsumowań. Prezentujemy w majowym numerze „Podlaskich Wieści Oświatowych” informacje o realizacji zadania dotyczącego wspomagania szkół i placówek, które postawiliśmy w Planie nadzoru pedagogicznego Podlaskiego Kuratora Oświaty na rok 2017/2018, czyli:

1. Budowanie wojewódzkiego systemu wspierania szkół osiągających niskie wyniki edukacyjne i wychowawcze, oraz
2. Budowanie wojewódzkiego systemu wspierania instytucji realizujących zadania oświatowe.

Instytucjami realizującymi zadania oświatowe są placówki doskonalenia nauczycieli, poradnie psychologiczno-pedagogiczne i biblioteki pedagogiczne.

Wspomaganie traktujemy jako ważną, integralną formę nadzoru pedagogicznego, które wraz z ewaluacją, kontrolą i monitorowaniem służy wzmocnieniu rad pedagogicznych w przygotowaniu działań wspierających rozwój ucznia.

Realizację wspomagania warunkuje rozpoznanie stanu, dlatego aby dobrze przygotować to zadanie, prowadzono konsultacje w Kuratorium Oświaty w Białymstoku pomiędzy wydziałami, a następnie z dyrektorami szkół i placówek, którym nową propozycję wsparcia przedstawiamy.

Założeniem do powstania takiej płaszczyzny współpracy na rzecz osiągnięcia oczekiwanej jakości jest chęć szkoły zgłoszona przez dyrektora do kuratorium, do placówki doskonalenia nauczycieli, do poradni psychologiczno-pedagogicznej lub też do biblioteki pedagogicznej. To szkoła wie, czy efekty wychowawcze lub dydaktyczne, które osiąga są, w jej ocenie, wystarczające. Zna konteksty swojej pracy, warunki stałe i okoliczności przejściowe, które determinują jej stan edukacyjny. W rezultacie takiej sytuacji i jednocześnie uświadamiając sobie potrzebę troski o poziom pracy z uczniami, dyrektor może z radą pedagogiczną, radą rodziców, samorządem uczniowskim szukać sposobów poprawienia niezadowolającego stanu. Ale będzie także mógł otrzymać kompleksowe, profesjonalne i adekwatne wsparcie od instytucji najbardziej odpowiedniej wobec zidentyfikowanego problemu. Temu służą zabiegi podejmowane w kuratorium oświaty. Wspólnie z dyrektorami poradni psychologiczno-pedagogicznych, placówek doskonalenia nauczycieli, bibliotek pedagogicznych wizytatorzy wypracowali pierwszą propozycję zintegrowanego systemu wspomagania. Opisujemy ją w kolejnych artykułach.

Potencjał wiedzy na temat spraw szkolnych, czyli spraw nakierowanych na uczniów, jakim dysponują poradnie psychologiczno-pedagogiczne, placówki doskonalenia nauczycieli i biblioteki pedagogiczne jest duży i inny niż ten, którym dysponuje szkoła. Na tym polega jego ranga i wartość. Świa-

domość wykorzystywania wiedzy i umiejętności z różnych źródeł na rzecz kształcenia, wychowywania i zapewnienia opieki uczniom jest wielkim bogactwem rady pedagogicznej. Nie wiele mówiliśmy o tym dotychczas. A te jednostki oświatowe mają możliwości i chęć współpracy ze szkołami oraz gotowość dostosowania swojej oferty do potrzeb szkoły. Warunkiem jest szczerza informacja dyrektora szkoły o potrzebie wsparcia. Z przyjemnością, poprzez kolejne artykuły przedstawiamy Państwu informację o pracy poszczególnych placówek, która może stać się także ofertą. Cieszę się, że możemy przybliżyć Państwu rzadko publikujące na naszych łamach instytucje oświaty.

Wychodzimy do szkół z kolejną propozycją wspólnych działań na rzecz uczniów – stworzenia im bezpiecznej, właściwej przestrzeni do rozwoju. Długo pracowaliśmy nad systemem wspierania szkół osiągających niskie wyniki edukacyjne i wychowawcze oraz systemem wspierania instytucji realizujących zadania oświatowe, ponieważ zależało nam na rozpoznaniu stanowiska dyrektorów i pracowników poradni psychologiczno-pedagogicznych, placówek doskonalenia nauczycieli, bibliotek pedagogicznych i przedstawieniu Państwu propozycji interesującej. Zasady systemu opublikowane zostaną na stronie internetowej Kuratorium Oświaty w Białymstoku.

Zdajemy sobie sprawę z tego, że to swoiste „narzędzie” będzie zmieniać się – będziemy je monitorować i poprawiać, odpowiednio do wiedzy uzyskiwanej w trakcie jego stosowania. Czekamy także na spostrzeżenia i propozycje od Państwa. Uwagi te będą dla nas cenne.

Zachęcam do lektury.

Bożena Dzitkowska
Wicekurator Oświaty

Jak skuteczniej wspomagać szkołę, czyli krótka rzecz o potrzebie koordynacji i integracji działania

Wsparcie to takie zachowanie trenera, po którym u uczestników spotkania wzrasta wiara we własne możliwości i chęć do działania. (zapamiętane)

W art. 44.1 ustawy Prawo oświatowe zawarto niezwykle ważną dyspozycję dla szkół i placówek, implikującą działania w celu:

-tworzenia optymalnych warunków realizacji działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej;

-zapewnienia każdemu uczniowi warunków niezbędnych do jego rozwoju;

-podnoszenia jakości pracy szkoły i jej rozwoju organizacyjnego.

W dążeniu do osiągnięcia celów założonych w przepisach oświatowych, a także wynikających z aspiracji danej społeczności i możliwości środowiska lokalnego, szkoły i placówki **mogą (i powinny) korzystać z profesjonalnej pomocy i wsparcia**. Takie właśnie zadanie w naszym systemie oświatowym zostało powierzone placówkom doskonalenia nauczycieli, poradniom psychologiczno-pedagogicznym i bibliotekom pedagogicznym. Szeroki wachlarz możliwości (zarówno w zakresie zadań, specjalistów, form i zasobów materialnych), jakimi zwykle dysponują te placówki predestynuje je, nie tylko do działań wynikających wprost z zapisów prawa oświatowego, ale także do wypracowania nowej jakości, będącej efektem ich wzajemnej współpracy.

Podejmując starania zmierzające do wypracowania zasad tej współpracy, wychodzimy z założenia, że placówki o których mowa, dysponując swoim potencjałem, mogłyby niemalże z marszu, zacząć projektować i wdrażać działania wynikające z systemowego podejścia, opartego o współpracę pomiędzy nimi. Sukces jest wysoce prawdopodobny, jako że placówki te:

-od wielu lat towarzyszą nauczycielom wspierając ich rozwój zawodowy, a tym

samym uczestnicząc w procesie podnoszenia jakości pracy szkoły,

-posiadają znakomicie wykształconą i dobrze przygotowaną do wspierania szkół kadrę,

-pracownicy merytoryczni posiadają wysokie kompetencje informacyjne, szczególnie w zakresie wykorzystywania technologii komunikacyjnych,

-mają doświadczenie we wdrażaniu projektów i programów związanych ze wspomaganiami szkół,

-są otwarte na współpracę, stawianie czoła wyzwaniom i gotowe do wdrażania zmian.

Wspomaganie szkół i placówek nie jest, rzecz jasna, zupełnie nowym zadaniem, ale potrzebne jest nowe spojrzenie na sposób jego wypełniania. Tę zmianę charakteryzuje m.in.:

-ukierunkowanie działań na konkretną szkołę, czyli wspieranie jej w wykonywaniu zadań nakładanych przez państwo, jak również wspomaganie w rozwiązywaniu indywidualnych problemów,

odchodzenie od incydentalnych, jednorazowych, krótkich form szkoleniowych na rzecz procesu „szytego na miarę” konkretnej szkoły,

-kompleksowość, czyli uwzględnianie różnych aspektów, włączanie różnych podmiotów.

Powszechnie wiadomo, że problemy, na jakie napotykają szkoły w dążeniu do wysokiej efektywności, sprawności działania, trafnego odpowiadania na społeczne oczekiwania, ze swej natury mają charakter złożony. Zatem kompleksowość, procesowość,

adekwatność systemu wspomagania stają się nie tylko cechami wspomagania, ale warunkiem efektywnej pomocy – atrybutami działań systemowych.

Biorąc to pod uwagę, łatwo doszć potrzebę (a nawet konieczność) **koordynacji zadań** realizowanych przez wymienione wyżej placówki, stanowiące filary systemu wspomagania. Drugą ważną sprawą zdaje się być **integracja działań** podejmowanych przez te placówki.

Mamy wiele przykładów tzw. „dobrych praktyk” ze strony poradni psychologiczno-pedagogicznych, bibliotek czy placówek doskonalenia nauczycieli w zakresie wspomagania szkół, nie zamierzamy z tego zrezygnować! Jednak doświadczenia placówek pokazują, że istnieją pewne bariery i ograniczenia, które sprawiają, że ich potencjał nie jest w pełni wykorzystany.

Za taką barierę można byłoby też uznać **brak strukturalnych powiązań pomiędzy instytucjami wspomagającymi szkoły i placówki w realizacji zadań oświatowych**. Można byłoby, gdyby nie to, że tworzenie takich powiązań jest możliwe w ramach porozumień, uzgodnień, wspólnych ustaleń, czyli współpracy koncentrującej na wspólnym celu - **efektywnym wspomaganiu**.

W rozporządzeniach Ministra Edukacji Narodowej określających zadania placówek doskonalenia nauczycieli, poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz bibliotek pedagogicznych znajdujemy bez trudu **obszar wspólnych zadań**, t.j. organizowanie i prowadzenie sieci współpracy i samokształcenia dla nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów, którzy w zorganizowany sposób współpracują ze sobą w celu doskonalenia swojej pracy, w szczególności przez wymianę doświadczeń. Wspomaganie, o którym tu mowa jest organizowane i prowadzone z uwzględ-

nieniem:

-kierunków realizacji przez kuratorów oświaty polityki oświatowej państwa oraz wprowadzanych zmian w systemie oświaty;

-wymagań stawianych wobec przed-szkoli, szkół i placówek, których wypełnianie jest badane przez organy sprawujące nadzór pedagogiczny w procesie ewaluacji zewnętrznej zgodnie z przepisami w sprawie nadzoru pedagogicznego;

-realizacji podstawy programowej kształcenia ogólnego;

-rozpoznawania potrzeb dzieci i młodzieży oraz indywidualizacji procesu nauczania i wychowania;

-analizy wyników i wniosków z nadzoru pedagogicznego oraz wyników egzaminów zewnętrznych;

-potrzeb zdiagnozowanych na podstawie analizy wymienionych wyżej wyników i wniosków;

-innych potrzeb wskazanych przez szkołę.

To elementy prawa oświatowego, które zakreslają przestrzeń działania,

która wymaga zaprojektowania adekwatnych i efektywnych rozwiązań systemowych. Motywem naszych poszukiwań jest taki system wspomagania, który stawiając w centrum uwagi szkołę, jej potrzeby oraz możliwości, poprzez koordynację zadań oraz zintegrowanie działań w pełni wykorzystuje potencjał poradni psychologiczno-pedagogicznych, placówek doskonalenia nauczycieli, bibliotek pedagogicznych.

Jest jeszcze jeden ważny aspekt w naszych poszukiwaniach, który wprawdzie przejawia się w dyskursie prowadzonym w naszej oświatowej społeczności, ale częściej jako światły cel niż praktyka. Zostało powiedziane, że w centrum systemu wspomagania jest szkoła (...), może jednak **warto to doprecyzować – szkoła czyli UCZEŃ** – szkoła jest przecież dla niego, to jego OSOBA - świat wartości, intelekt, postawy, umiejętności, przyszłość - jest w centrum uwagi nauczycielskich oddziaływań.

Nie wystarczy zatem wspieranie szkoły poprzez stworzenie sieci współpracy nauczycieli, np. języków obcych albo matematyków, pedagogów itd. **Potrzeba czegoś więcej...**

Przyjrzyjmy się np. kilku zapisom w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 sierpnia 2017 r.

w sprawie wymagań wobec szkół i placówek: „Planowanie i organizacja procesów edukacyjnych w szkole lub placówce służy rozwojowi uczniów. Nauczyciele, w tym nauczyciele pracujący w jednym oddziale, współpracują ze sobą w planowaniu, organizowaniu, realizowaniu i modyfikowaniu procesów edukacyjnych. Nauczyciele pomagają sobie nawzajem i wspólnie rozwiązują problemy. Organizacja procesów edukacyjnych umożliwia uczniom powiązanie różnych dziedzin wiedzy i jej wykorzystanie (...)” i spróbujmy powiązać ze sobą wyrażenia: rozwój uczniów, współpraca nauczycieli, powiązanie różnych dziedzin wiedzy i jej wykorzystanie. Widać wyraźnie, jak ważną i szeroką przestrzeń w zakresie wspomagania szkół wyznacza to takim instytucjom jak: poradnie psychologiczno-pedagogiczne, ośrodki doskonalenia nauczycieli i biblioteki, jak potrzebna wydaje się być koordynacja ich statutowych zadań i integracja podejmowanych działań.

Chcemy skuteczniej szkołę wspierać, bo jest taka potrzeba. Możemy to zrobić, bo jest taka możliwość.

Starszy wizytator
Jadwiga Pusz

Zasady wojewódzkiego systemu wspierania szkół osiągających niskie wyniki edukacyjne i wychowawcze oraz wojewódzkiego systemu wspierania instytucji realizujących zadania oświatowe prowadzonego w ramach wspomagania przez Podlaskiego Kuratora Oświaty

Podstawy prawne:

- art. 51 ust. 1 pkt 9, art. 55 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz.U. z 2017 r. poz. 59, z późn. zm.),

- § 19 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz.U. z 2017 r. poz. 1658).

Cel: Podjęcie zintegrowanych działań

służących uczniowi poprzez wspieranie rozwoju szkół, placówek oraz instytucji realizujących zadania oświatowe.

1. Instytucje realizujące zadania oświatowe w zakresie wspomagania szkół i placówek:

-placówki doskonalenia nauczycieli,

-poradnie psychologiczno-pedagogiczne,

-biblioteki pedagogiczne.

2. Założenia:

wspieranie szkół/placówek oraz instytucji realizujących zadania oświatowe w doskonaleniu ich pracy,

-wspieranie szkół/placówek oraz instytucji w spełnianiu wymagań w zakresie jakości pracy,

-wspieranie szkół/placówek oraz instytucji w określaniu kierunków ich jakościowego rozwoju,

-koordynacja zadań podejmowanych przez instytucje w ramach wspomagania szkół i placówek.

3. Działania wspierające realizowane są:

-zgodnie z planem nadzoru pedagogicznego Podlaskiego Kuratora Oświaty, w tym planami pracy poszczególnych wydziałów i delegatur na dany rok szkolny,

-w miarę bieżących potrzeb zgłaszanych przez dyrektorów szkół/placówek, dyrektorów instytucji, wizytatorów.

4. Zakres wspierania wynika z: potrzeb zgłoszonych przez szkoły/placówki,

-wniosków wynikających z prowadzonego nadzoru pedagogicznego przez Podlaskiego Kuratora Oświaty (w tym ewaluacji zewnętrznej, kontroli, monitorowania),

-realizacji polityki oświatowej państwa.

5. Formy wspierania:

-współpraca pracowników instytucji z wizytatorami w procesie wspierania danej szkoły/placówki wg bieżących potrzeb (diagnozowanie potrzeb szko-

ły/placówki, określenie form wsparcia, wspólna ocena efektów, konsultacje),

-wykorzystanie w tworzeniu oferty wsparcia wniosków i rekomendacji uzyskanych w trybie nadzoru pedagogicznego prowadzonego przez Podlaskiego Kuratora Oświaty,

upowszechnianie osiągnięć szkół/placówek/instytucji, m.in. poprzez zamieszczanie na stronie internetowej KO, na łamach „Podlaskich Wieści Oświatowych” oraz prezentowanie podczas konferencji lub narad z dyrektorami,

-narady organizowane przez wizytatorów dla dyrektorów szkół i placówek z rejonu wizytacyjnego,

-udział wizytatorów w posiedzeniach rad pedagogicznych,

-szkolenia dla szkół/placówek organizowane we współpracy z placówkami doskonalenia nauczycieli,

-konferencje o zasięgu wojewódzkim organizowane przez Podlaskiego Kuratora Oświaty,

-konferencje lub inne formy doskonalenia organizowane przez inne instytucje (m.in. pod patronatem Podlas-

kiego Kuratora Oświaty).

6. Zadania Podlaskiego Kuratora Oświaty wynikające z realizacji wspomagania:

-konsultacje z dyrektorami instytucji,

-opracowanie zasad systemu wspierania szkół osiągających niskie wyniki edukacyjne i wychowawcze na dany rok szkolny,

-opracowanie zasad systemu wspierania instytucji realizujących zadania oświatowe w województwie podlaskim na dany rok szkolny,

-opracowanie wniosków z realizacji działań wspomagających i przekazanie ich zainteresowanym podmiotom, ewaluacja systemu wspomagania.

W imieniu Zespołu

Ewa Markowska
Starszy wizytator
Kuratorium Oświaty
w Białymstoku
Delegatura w Suwałkach

Kompleksowe, zewnętrzne, procesowe ... czyli jakie?

Działania podejmowane w *Projekcie, realizowanym w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, priorytet III Wysoka jakość systemu oświaty, działanie: 3.5. Kompleksowe wspomaganie rozwoju szkół*, przyniosły wiele ciekawych doświadczeń i refleksji związanych ze wspomaganiem przez placówki doskonalenia nauczycieli przedszkoli, szkół, placówek oświatowych, które w dalszej części artykułu będę nazywała po prostu szkołami. Myślę, że należy zastanowić się, czym jest, czym powinno być wspomaganie, które ma zainspirować szkoły do rozwoju, doskonalenia jakości, uzyskiwania jak najwyższych efektów pracy.

Warto zatem dookreślić, jakie wspomaganie oferuje placówka dosko-

nalenia nauczycieli. Zaczę od zdefiniowania tego określenia. W Projekcie wsparcie nazwano kompleksowym, czyli – jak opisują to słowo synonimy – pełnym, całościowym, wszechstronnym, globalnym, dogłębnym. Zadajmy zatem pytanie – czy takie powinno być wsparcie? Według mnie – nie! Szkoły i placówki mają i powinny mieć swoją autonomię, samodzielność w pokonywaniu codziennych trudności i w rozwiązywaniu problemów, a „pełne” prowadzenie za ręką może tę samodzielność ograniczać.

Kolejne określenie wspomagania – zewnętrzne. Tak, jeśli ze szkołą współpracuje, niosąc pomoc i wsparcie ktoś spoza danej społeczności, to takie wspomaganie można niewątpliwie

nazwać zewnętrznym, ale to słowo nie dotyka istoty zagadnienia. Najpełniej opisuje je przymiotnik – procesowe, ponieważ od razu sugeruje związek wspomagania z jakimś procesem, a więc przebiegiem następujących po sobie i powiązanych przyczynowo określonych zmian. Wspomaganie w swej istocie powinno być procesem modyfikowania działań, celowego wprowadzania zmian w zdiagnozowanych obszarach i oceną uzyskanych efektów.

W Centrum Edukacji Nauczycieli w Suwałkach funkcjonuje nazwa „procesowe wspomaganie rozwoju szkół” dlatego, że oferujemy spójne etapy działania mające na celu rozwój całej szkoły jako organizacji uczącej się, dbającej o coraz wyższą jakość

swojej pracy.

Podstawowe etapy procesowego wspomaganie rozwoju szkół można więc opisać następująco:

przeprowadzenie diagnozy potrzeb:
określenie stanu wyjściowego - diagnoza aktualnej sytuacji;

-ustalenie podziału odpowiedzialności, wyznaczenie kierunków rozwoju szkoły;

przygotowanie planu wspomaganie:
ustalenie celów i opisanie działań składających się na ich realizację, przyjęcie planu wspomaganie do realizacji;

realizacja działań:

-opracowanie harmonogramu i organizacji zaplanowanych działań;

-monitorowanie realizacji działań;

podsumowanie procesu:

-ocena skuteczności podjętych działań, sformułowanie wniosków i rekomendacji.

Nauczyciele konsultanci wspomagający szkoły najczęściej inicjują proces wspomaganie, pomagają w diagnozie potrzeb, wspierają szkoły w trakcie wdrażania działań służących rozwojowi, towarzyszą podczas monitorowania przebiegu działań, pomagają przy ocenie efektów procesu wspomaganie i procesu rozwoju, oferując stałą współpracę osoby wspomagającej ze szkołą. Należy w tym miejscu podkreślić, że wspólne podsumowanie wspomaganie opiera się na swoistych trzech filarach: cele ujęte w planie

wspomaganie – działania (inaczej: sposoby realizacji celów) – uzyskane efekty i dopiero na tej podstawie formułowane są wnioski i rekomendacje do dalszej pracy nad rozwojem szkoły.

Kilka lat wspomaganie szkół prowadzonego przez Centrum Edukacji Nauczycieli w Suwałkach przynosi już pozytywne efekty.

Na zadawane w ramach podsumowania rocznego wspomaganie szkół pytanie: Co daje procesowe wspomaganie szkołom/ placówkom oświatowym? – otrzymujemy różne odpowiedzi, ale najczęściej występują przytoczone niżej:

-uczestnictwo całej rady pedagogicznej w szkoleniach realizowanych na miejscu, w szkole;

-zwrócenie uwagi przez osobę z zewnątrz na istotne sprawy związane z pracą nauczyciela – zewnętrzna inspiracja do twórczego rozwoju;

-dostępność osoby wspomagającej, stały kontakt ze specjalistami, pomoc w różnych sytuacjach (np. modyfikacja szkolnego systemu oceniania, prelekcje dla rodziców);

-wspólnie zaplanowane terminy i czas zajęć – szkolenia zgodne z oczekiwaniami i potrzebami nauczycieli, swoboda w wyborze tematu, czasu, miejsca szkolenia;

-pogłębiona diagnoza potrzeb szkoły, sformułowanie celów i działań, przekazywanie na bieżąco przez specjalistów przydatnej wiedzy.

Procesowe wspomaganie szkół

jest dużym wyzwaniem, toteż jako placówka doskonalenia nauczycieli staramy się rozwijać działania związane ze wspomaganie i poszerzać swoje kompetencje. Zilustrować to może przykład prowadzenia diagnozy potrzeb szkół – im głębsza i pełniejsza – tym lepiej dla wspomaganie szkoły. Pracujemy nad nowymi narzędziami diagnostycznymi, poszukujemy ciekawych rozwiązań, np. w zakresie współpracy z nauczycielami bibliotekarzami, z pracownikami poradni psychologiczno-pedagogicznych. Ma to ogromne znaczenie, bo tylko najpełniejsza diagnoza pozwala na zaoferowanie szkołom jak najlepszego wsparcia. Wiele zależy oczywiście od dyrekcji i społeczności szkolnej. Im większa otwartość i szczerość w procesie rozpoznawania potrzeb, tym trafniej dedykowana jest oferta wspomaganie.

Dużą nadzieję pokładam w pracach zespołu roboczego, zainicjowanego przez Kuratorium Oświaty w Białymstoku, gdzie spotykają się wizytatorzy, przedstawiciele poradni psychologiczno-pedagogicznych, bibliotek pedagogicznych i ośrodków doskonalenia nauczycieli, bo tylko wspólne działania cechują się wartością dodaną, jaką jest wynikająca ze współpracy synergia działań wzbogacająca procesowe wspomaganie rozwoju szkół placówek oświatowych.

Lidia Kłoczko,
dyrektor Centrum
Edukacji Nauczycieli
w Suwałkach

Blżej szkoły i jej potrzeb- kompleksowe wspomaganie szkół w Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Łomży

Kompleksowe wspomaganie szkół w Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Łomży rozpoczęło się już w 2010 r. z chwilą przystąpienia naszej placówki do ogólnopolskiego programu „Nowa rola placówek doskonalenia”. Wtedy w ramach pilotażu objęliśmy swoim wsparciem dwie szkoły. W latach 2013-15 w part-

nerstwie z powiatem łomżyńskim przystąpiliśmy do realizacji projektu POKL współfinansowanego ze środków EFS *Przygotowanie i pilotażowe wdrożenie programu kompleksowego wspomaganie szkół i przedszkoli z powiatu łomżyńskiego podporządkowanego ich potrzebom*. Ze wsparcia skorzystało wówczas 45 szkół i przed-

szkoli. Dzięki tym doświadczeniom wypracowaliśmy model wspomaganie, który funkcjonuje do dzisiaj. Jak on wygląda?

Oferę kompleksowego wspomaganie kierujemy do wszystkich zainteresowanych szkół, a szczegóły jej realizacji opisane są zarówno na stronie internetowej placówki jak i w wyda-

wanym dwa razy w roku Informatorze ODN. Poza tym każdego roku na wrześniowych konferencjach dla dyrektorów szkół organizowanych w Łomży oraz na terenie powiatów zambrowskiego, kolneńskiego i wysokomazowieckiego zachęcamy dyrektorów do przystąpienia do naszego programu. Zainteresowani dyrektorzy podpisują z dyrektorem ODN w Łomży roczną umowę z możliwością przedłużenia jej na kolejny rok. Dyrektor przydziela poszczególnym szkołom animatorów- organizatorów szkoleń, bądź dyrektorzy szkół sami proponują osobę, z którą będą współpracować. Są to nasi konsultanci, którzy ukończyli szkolenie dla Szkolnych Organizatorów Rozwoju Edukacji. Od tego momentu wspomaganie szkoły przebiega według ustalonych w ODN zasad. Na pierwszym spotkaniu z dyrektorem szkoły i radą pedagogiczną animator prezentuje zasady wspomagania oraz zadania szkoły i swoje. Procesowe działania uwzględniają kolejno:

- pomoc w diagnozowaniu potrzeb szkoły/ placówki, określenie obszaru wymagającego wsparcia - obszaru rozwoju szkoły,

- wspólne zaplanowanie szkoleń, konsultacji oraz innego typu przedsięwzięć, służących doskonaleniu w wybranym zakresie,

- realizację zaplanowanych zadań,

- ewaluację procesu wsparcia.

Charakter wspomagania oraz jego przebieg wynika z autentycznych potrzeb szkoły, uwzględnia różnorodne uwarunkowania i konteksty, które określają jej sytuację. Bardzo ważny w kompleksowym wspomaganiu jest początek - rozmowy z dyrektorem szkoły oraz nauczycielami, zapoznanie się za zgodą rady pedagogicznej z wnioskami z nadzoru pedagogicznego, wynikami ewaluacji wewnętrznej lub zewnętrznej, wynikami egzaminów zewnętrznych. Na tym etapie wspomagania animator bierze również pod uwagę obserwacje poczynione przez liderów szkolnych zespołów zadaniowych. Dobrze poprowadzony warsztat diagnostyczny jest gwarantem skutecznej pomocy

i związanej z nią satysfakcji nauczycieli oraz dyrektora, wtedy bowiem szkolenia i inne formy wsparcia ściśle wynikają z oczekiwań szkoły i służą wypracowaniu konkretnych rozwiązań wychowawczych czy dydaktycznych. W naszej koncepcji wspomagania duży nacisk kładziemy na praktyczne rozwiązania, które są efektem prowadzonych warsztatów czy konsultacji. Jeśli na przykład w szkole należy podnieść atrakcyjność prowadzonych zajęć poprzez wprowadzenie technik i metod motywujących do pracy, efektem naszych szkoleń są opracowane scenariusze zajęć z wykorzystaniem metod motywujących do pracy oraz lekcje otwarte. Dyrektorzy i nauczyciele szkół objętych wsparciem doceniają tę formę działania i często proszą o jej kontynuację. W ankietach ewaluacyjnych zaś podkreślają, że ten typ wspomagania sprzyja wykorzystywaniu zdobytej wiedzy w praktyce, lepszemu planowaniu i realizacji zajęć, ogólnej refleksji nad całym procesem nauczania i systemem własnej pracy, współpracy w ramach zespołów zadaniowych, skutecznej realizacji procesu dydaktycznego i wychowawczego, systemowemu podejściu do realizacji zadań dydaktycznych i wychowawczych, podniesieniu poziomu kompetencji dydaktycznych i wychowawczych. Wysoki poziom satysfakcji rad pedagogicznych szkół wynika nie tylko ze sprawnej organizacji procesu wsparcia, ale również z wysokiego poziomu szkoleń realizowanych przez konsultantów ODN i specjalistów zewnętrznych. W proces kompleksowego wspomagania szkół i placówek włączeni są również, na mocy zawartego w 2011 roku porozumienia w zakresie wspierania szkół i placówek w rozpoznawaniu i udzielaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, pracownicy poradni psychologiczno-pedagogicznych z Ciechanowca, Wysokiego Mazowieckiego, Grajewa, Kolna, Zambrowa i Łomży.

Wspomaganie szkoły/ placówki obejmuje w zależności od jej potrzeb okres roku lub kilku lat. W czasie jego trwania szkoła/placówka może skorzystać z bogatej oferty szkoleń, konsultacji oraz różnych form doradztwa. Połowa zamówionych szkoleń jest płatna. Jednym z ważnych i do-

cenianych przez członków rad pedagogicznych aspektów współpracy jest prowadzenie szkoleń i konsultacji w siedzibie szkoły. Podjęte w ramach kompleksowego wspomagania szkół działania są dokumentowane w formie Rocznych Planów Wspomagania oraz Sprawozdań z przebiegu udzielonego wsparcia pisanych przez konsultantów przy współpracy z radami pedagogicznymi. Efekty rocznej pracy przedstawiane są szkołom na spotkaniu podsumowującym, które odbywa się najczęściej w czerwcu lub sierpniu. Jest to czas oceny podjętych działań i formułowania rekomendacji dotyczących dalszej pracy szkoły.

Od 2014 roku konsultanci ODN objęli wsparciem 33 szkoły, niektóre z nich współpracowały z ośrodkiem kilka lat. Dzięki założeniu, że każdy konsultant może organizować wsparcie nie więcej niż dla dwóch szkół, staramy się poświęcić jak najwięcej uwagi uczestniczącym w programie placówkom i skoncentrować się na realizacji ich potrzeb i oczekiwań. Poza tym wspomaganie szkół nie jest jedynym obszarem pracy ośrodka, konsultanci organizują i prowadzą liczne szkolenia, również o charakterze metodycznym dla zainteresowanych grup nauczycieli.

Koncepcja kompleksowego wspierania szkół jest bardzo ważnym obszarem pracy ODN – bezpośredni kontakt z placówkami pozwala przyrzeć się ich problemom, potrzebom, sukcesom, ciekawym rozwiązaniom. Jest to bezcenne doświadczenie w pracy placówki doskonalenia. Nasza kilkuletnia współpraca z kilkudziesięcioma szkołami potwierdza efektywność kompleksowego wspomagania, które zdaniem wielu dyrektorów umożliwia autentyczną zmianę w szkole. Oczywiście gwarantem tej zmiany jest zaangażowanie członków rady pedagogicznej wynikające z przeświadczenia, że zawsze w wyniku wspólnych działań, towarzyszącej im refleksji oraz dialogu można udoskonalić własną pracę i przyczynić się do podniesienia jakości pracy placówki.

Dorota Dąbrowska
konsultant do spraw edukacji
polonistycznej w Ośrodku
Doskonalenia Nauczycieli w Łomży

Kompleksowe wspomaganie rozwoju szkół i placówek oświatowych, czyli czas na zmiany

Coraz częściej mówi się o zmianach jak o czymś typowym dla naszych czasów. Znana jest sentencja: „Czasy się zmieniają i my zmieniamy się wraz z nimi”. Kierując się tą myślą i wytycznymi zawartymi w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 września 2016 r. w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli (Dz. U. z dn. 30.09.2016 r., poz. 1591) odnośnie nowej formy realizacji obowiązkowych zadań, w szczególności organizowania i prowadzenia kompleksowego wspomagania pracy szkoły, Centrum Edukacji Nauczycieli w Białymstoku od października 2017 r. rozszerzyło swoją ofertę o procesowe wspomaganie szkół i placówek oświatowych, którego celem są działania zmierzające do wprowadzenia trwałych zmian jakościowych w wybranych obszarach funkcjonowania danej jednostki.

Podjętą się realizacją tego przedsięwzięcia, wyszliśmy z założenia, że rozwój szkoły to ciągła zmiana i ciągłe uczenie się, a zdobyta wiedza służy doskonaleniu procesów edukacyjnych. Szkoła, aby móc się zmieniać i rozwijać, potrzebuje wsparcia, które z jednej strony pozwoli jej, w jak najlepszy sposób, realizować zadania wynikające z kierunków polityki oświatowej, z drugiej - wspomocze w rozwiązywaniu indywidualnych problemów. Jednocześnie, jeśli szkoła chce się zmieniać, musi być świadoma siebie, swoich mocnych stron oraz znać obszary, które pragnie ulepszać.

„Chcemy być jeszcze lepsi!” – właśnie tą myślą kierowały się szkoły zgłaszające się do organizowanego przez nas procesu wspomagania. Od kilku miesięcy intensywnie wspieramy te placówki, których dyrektorzy zgłosili swoje zainteresowanie naszą ofertą. Zaproponowaliśmy im procesowe działania, uwzględniające pomoc w diagnozowaniu potrzeb jednostki, określenie obszaru wymagającego wsparcia, wspólne zaplanowanie szkoleń, konsultacji oraz innego typu przedsięwzięć służących doskonaleniu w wybranym zakresie, realizację zaplanowanych zadań oraz ewaluację całego procesu.

Charakter organizowanego przez nas wspomagania oraz jego przebieg wynika z analizy sytuacji konkretnej placówki i jej autentycznych potrzeb, uwzględnia przy tym różnorodne uwarunkowania i konteksty, które określają jej sytuację. W procesie wspomagania uwzględniamy efekty kształcenia, w szczególności wyniki ewaluacji zewnętrznej i wewnętrznej szkoły oraz wyniki egzaminów zewnętrznych, a także dostosowujemy nasze działania do kierunków polityki oświatowej państwa i wprowadzanych zmian w systemie oświaty.

Dużą rolę w organizacji procesu wspomagania w określonej placówce odgrywa nauczyciel konsultant CEN w Białymstoku przypisany do danej szkoły jako jej opiekun. Uczestniczy on w diagnozie potrzeb szkoły, pomaga ustalić zakres i harmonogram działań wspomagających jej pracę, w tym różnych form doskonalenia, pozyskuje ekspertów oraz organizuje zaplanowane formy wspomagania, wspiera nauczycieli we wdrażaniu nowych rozwiązań, monitoruje i podsumowuje cały proces, udziela też konsultacji indywidualnych i grupowych. Jego rola polega na towarzyszeniu szkole w rozwoju, czyli w procesie zmian. Głównym zadaniem stojącym przed opiekunem jest inicjowanie, wdrażanie i monitorowanie realizacji planu wspomagania szkoły w określonym aspekcie jej działalności. Plan ten ma służyć wprowadzeniu zmian, które przyczynią

się do poprawy jakości pracy placówki. Upowszechnianie naszej propozycji kompleksowego wspomagania pracy szkoły, wynikającego z rzetelnej diagnozy jej potrzeb, zaowocowało zainteresowaniem szkół tą zmodyfikowaną formą doskonalenia. Na ewaluację i ilościową ocenę efektów przyjdzie nam jeszcze poczekać, jednakże już teraz możemy przywołać kilka przykładów naszych działań.

W jednej ze szkół podstawowych przeprowadzona diagnoza wskazała na potrzebę zmian w obszarze analizy, wykorzystania oraz wdrażania wniosków z przeprowadzanych egzaminów zewnętrznych i egzaminów próbnych. Ustalono, że widoczna jest tendencja zmniejszania się liczby wyników wysokich oraz wzrost wyników słabych u uczniów z trudnościami edukacyjnymi. Ujawniła się tym samym konieczność modyfikacji sposobu pracy z uczniami. Zdiagnozowano też problem z dostosowaniem wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb i możliwości ucznia. Stąd też za najważniejsze zadanie rozwojowe w obszarze pracy dydaktycznej uznano tu potrzebę indywidualizacji kształcenia.

W kolejnej szkole podstawowej pogłębiona diagnoza wskazała na trudności w komunikacji nauczyciel - rodzic. W obszarze tym zaproponowaliśmy m. in. przeprowadzenie warsztatów z udziałem wszystkich nauczycieli i dyrekcji szkoły „Jak

budować dobre relacje nauczyciel – rodzic?”, „Atrakcyjne formy i metody współpracy z rodzicami – dobre praktyki”, „Jak przeprowadzić wywiadówkę?”. Zwróciliśmy uwagę na potrzebę polepszenia współpracy z rodzicami, np. poprzez organizację wspólnej imprezy angażującej całą społeczność szkolną. Zdecydowano, że będzie to festyn z okazji Dnia Ziemi.

W innej szkole, podczas diagnozy potrzeb, wyłonił się problem z motywowaniem uczniów do nauki i z aktywizowaniem ich na zajęciach. Stąd też przeprowadzono tam szkolenia dotyczące nowoczesnych metod aktywizujących. Na ich podstawie nauczyciele różnych przedmiotów opracowywali scenariusze lekcji. Kolejnym istotnym krokiem sprawdzającym celowość działań było prowadzenie zajęć według opracowanych scenariuszy. Podczas ewaluacji nauczyciele zdecydowanie potwierdzili większą aktywność uczniów na lekcjach po wprowadzeniu zmodyfikowanych metod nauczania.

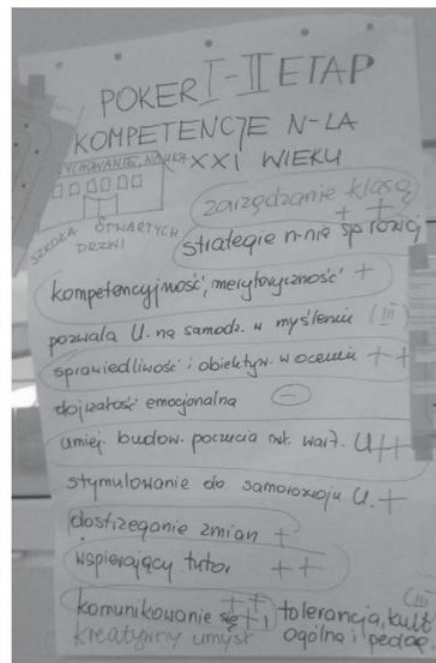
Przedstawione powyżej przykłady procesowego wspomagania szkół to nie wszystkie nasze działania w nowej formule doskonalenia. Ostatnie kilka miesięcy to realizacja działań założonych w planach wspomagania poszczególnych szkół, a jednocześnie monitorowanie udzielonego wsparcia. Warto tu podkreślić, że doskonalenie w takiej formie przestało być jednorazowe i indywidualne, a stało się procesem, w którym wypracowuje się rozwiązania dla wskazanych potrzeb rozwojowych szkoły przy zaangażowaniu wszystkich nauczycieli. Patrząc na zakres i tematykę podejmowanych działań, możemy stwierdzić, że nasza wspólna praca – konsultantów, dyrektorów i nauczycieli – jest wielopłaszczyznowa i odnosi się do ważnych szkolnych problemów. Współpraca ta cały czas trwa, ale już teraz wyłaniają się z niej pozytywne wnioski:

- wspomaganie pomaga szkołom uświadomić sobie sfery działalności, nad którymi trzeba jeszcze pracować;
- szkolenia są dopasowane do szkół i ich potrzeb, co zwiększa szansę, że przyczynią się do poprawy funkcjonowania placówki w zdiagnozowanym zakresie;
- zaangażowanie dyrektorów i nauczy-

cieli w proces wspomagania jest większe niż w pojedyncze formy doskonalenia.

Zaproponowane przez nas wspomaganie kompleksowe lub wspomaganie we wskazanym przez szkoły zakresie prowadzą nauczyciele konsultanci i nauczyciele bibliotekarze Centrum Edukacji Nauczycieli w Białymstoku. Pracownicy Biblioteki Pedagogicznej CEN włączają się w różne aspekty procesowego wspierania szkół m. in. poprzez uczestniczenie w diagnozie potrzeb szkoły, we wdrażaniu nowych rozwiązań przez członków rady pedagogicznej, aż po ocenę efektów realizacji zaplanowanych form wspomagania. Tworzą też zestawienia bibliograficzne, udostępniają materiały pomocnicze na zajęcia, udzielają pomocy merytorycznej i konsultacji bibliotekarzom szkolnym. Zdajemy sobie sprawę, że efektywność procesu wspomagania zależy od współdziałania wielu podmiotów. Aby osiągnąć wymierne rezultaty, konieczna jest współpraca dyrekcji, nauczycieli, instytucji wspomagania, ekspertów zewnętrznych, a także rodziców i uczniów. Z tego powodu właśnie w kolejnych miesiącach naszej działalności planujemy podjąć współpracę z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, by wykorzystać również ich potencjał w organizowanym przez nas procesie doskonalenia pracy szkół i nauczycieli. W przyszłym roku szkolnym zamierzamy też wzbogacić naszą ofertę o elektroniczną witrynę. Będziemy na niej zamieszczali bieżącą dokumentację, informacje o dostępnych w zbiorach Biblioteki Pedagogicznej CEN zasobach z wybranego przez szkołę obszaru, a także przekierowania do ciekawych miejsc w Internecie. Do wspólnego opracowywania materiałów stworzymy warunki do pracy zdalnej (pliki w chmurze) oraz umożliwimy przysyłanie wypracowanych dokumentów na platformę. Praca na wspólnej witrynie umożliwi komunikację na forum oraz indywidualną korespondencję pomiędzy opiekunami szkoły a członkami rady pedagogicznej wspomaganej placówki. Możliwe będzie, w zależności od potrzeb, uruchomienie innych komunikatorów np. Skype.

Zachęcamy do podjęcia współpracy z Centrum Edukacji Nauczycieli w Białymstoku w ramach procesowego

wspomagania rozwoju szkół i placówek oświatowych. Nasz ośrodek jest merytorycznie, organizacyjnie i kadrowo przygotowany do prowadzenia nowej formy doskonalenia. Nasi konsultanci, specjaliści posiadają wieloletnie doświadczenie we wspieraniu szkół i nauczycieli, a tym samym w systematycznym podnoszeniu jakości ich pracy zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami. Dziękiujemy wszystkim obecnym i przyszłym szkołom, które uczestniczą lub zgłoszą się do procesowego wspomagania za zaufanie i dążenie do bycia jeszcze lepszymi.

Na zakończenie warto podkreślić, że istotą organizowanego przez nas wspomagania jest wpisanie doskonalenia nauczycieli w szersze działania, których celem jest rozwój całej szkoły traktowanej jako organizacja ucząca się. „Zmiana to rozwój, a rozwój to zmiany!” Realizacja procesu kompleksowego wsparcia szeroko otwiera przed wszystkimi zgłaszającymi się do nas szkołami możliwości na zmiany i rozwój, zapewniając jednocześnie podniesienie jakości ich pracy.

**Zespół ds. wspomagania
Centrum Edukacji Nauczycieli
w Białymstoku**

Do biblioteki – nie tylko po książki... Wspomaganie szkół i placówek w Bibliotece Pedagogicznej Centrum Edukacji Nauczycieli w Białymstoku

Biblioteki podlegają prawom ewolucji. Przystosowują się do potrzeb zmieniającej się rzeczywistości, modernizują zarządzanie oraz udostępnianie zbiorów i informacji, a także wzbogacają społeczności lokalne o inspirowane działania w różnych obszarach rozwoju. Polskie biblioteki pedagogiczne zyskały w 2016 roku nadzwyczajną szansę na włączenie się w taki szeroki proces społeczny – poprzez powierzenie im niebagatelnej roli w nowym systemie wspomaganie szkół i placówek oświatowych. Biblioteka Pedagogiczna Centrum Edukacji Nauczycieli w Białymstoku zawsze starała się być blisko swoich użytkowników, oferując nie tylko wyspecjalizowany księgozbiór i nowoczesny system obsługi, lecz także służąc bibliotekom szkolnym wsparciem instrukcyjno-metodycznym. Teraz, dodatkowo, mamy okazję włączyć się aktywnie w codzienną pracę nauczycieli podlaskich szkół poprzez ofertę skierowaną bezpośrednio do nich lub poprzez pomoc w rozwijaniu kompetencji i zainteresowań czytelników uczniów. Tak więc nauczyciele bibliotekarze podlaskich szkół mogą doskonalić swoje umiejętności na warsztatach metodycznych, gdzie wspólnie przepracowują najważniejsze zadania wskazane przez MEN. Biblioteka służy im jednocześnie zestawieniami najnowszej literatury na bieżące tematy, znajdujące się w jej zasobach. Stworzona została sieć wsparcia, zaś jej konkretyzację stanowią cykliczne spotkania odbywane w CEN lub w podlaskich szkołach. Prowadzimy aktywną inicjatywę – serwis elektroniczny BIBServis Bibliotek Szkolnych Podlasia – szerokie forum wymiany doświadczeń i miejsce zamieszczania znaczących osiągnięć. Służy on integracji środowiska nauczycieli bibliotekarzy, promuje ich działania, wspomaga warsztatowo codzienną pracę oraz dostarcza informacji o ważnych wydarzeniach. Kluczowym obszarem, w jakim biblioteki mają wspierać pracę nauczycieli, są technologie infor-

macyjno-komunikacyjne, bibliotekarze włączyli się w merytoryczną rozbudowę Podlaskiej Platformy Edukacyjnej. Od 2002 roku tworzymy również tematyczne zbiory linków – tzw. WikiEduLinki, związane z szeroko rozumianą edukacją. Digitalizujemy i udostępniamy w Federacji Bibliotek Cyfrowych wartościowe i rzadkie egzemplarze starych podręczników, przedwojennych programów nauczania i czasopism dla nauczycieli. Oferujemy naszym użytkownikom profesjonalną obsługę i wszystko, co się z tym wiąże: możliwość elektronicznej rezerwacji, zamówień i prolongat, katalog online, łączność mailową poprzez stronę www oraz Facebook.

Biblioteka Pedagogiczna CEN reaguje żywo na ważne zjawiska dziejące się w oświacie, jak również na wszelkie wydarzenia „z książką w tle”. Realizujemy więc nie tylko zalecenia wynikające z polityki oświatowej państwa, ale tworzymy i przeprowadzamy projekty edukacyjne wspierające pracę nauczycieli oraz włączamy się do fantastycznych akcji takich, jak: Białostocki Tydzień Czytania Dzieciom, Jeźdźcjada, czy Międzynarodowe Targi Książki w Białymstoku. Ostatnio mierzymy się nawet z modnym trendem grywalizacji i jesteśmy w trakcie organizacji miejskich gier literackich!

Warto podkreślić, że wszystkie nasze projekty/przedsięwzięcia edukacyjne wpisują się w realizację podstawowych funkcji szkoły, a także wskazują szerokie możliwości urzędywania wielu naszych zadań statutowych, w tym zachęcanie nauczycieli i ich uczniów do pracy zespołowej przy ciekawych zadaniach edukacyjnych. Nasze propozycje nie stanowią nigdy zamkniętego katalogu. Jako współorganizator i propagator informacji na stronie Podlaskiej Platformy Edukacyjnej, pozostajemy otwarci na inicjatywy szkół/placówek oświatowych dotyczące interesujących rozwiązań dydaktycznych. Proponujemy szybki przegląd najnowszych projektów edukacyjnych Biblioteki Pedagogicznej CEN w Białymstoku:

Projekt Teatr a literatura stworzyliśmy i przeprowadziliśmy we współpracy z Białostockim Teatrem Lalek oraz studentami Akademii Teatralnej im. A. Zelwerowicza w Białymstoku. Była to nasza propozycja na zaakcentowanie Roku Teatru. Zaprosiliśmy nauczycieli wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej oraz dzieci w wieku 4-9 lat. Szerszy cel projektu, oprócz spotkania z lalką, aktorem i teatrem, zakładał również popularyzację literatury dziecięcej, rozbudzenie i rozwijanie zainteresowań czytelnich, rozwijanie wyobraźni dzieci oraz zachęcanie do twórczej ekspresji.

Projekt cieszył się zainteresowaniem, więc miło nam było powitać grono 798 dzieci i nauczycieli z 11 szkół i 8 przedszkoli. Odwiedziła nas także ekipa telewizyjna, a nagrany materiał został wyemitowany w Obiektywie.

Projekt Literatura niemiecka – czytamy to co dobre skierowany był do nauczycieli języka niemieckiego oraz nauczycieli bibliotekarzy, oferując wspieranie rozwoju kompetencji czytelnich uczniów i prezentując sposoby realizacji edukacji europejskiej – metodą zabawową. Wykorzystując wybrane książki dziecięce w przekładzie na język polski oraz elementy teatru i zabawy, stworzono również okazję do popularyzacji niemieckojęzycznej literatury dziecięcej i młodzieżowej. Zajęcia odbywały się na trzech poziomach wiekowych, przy czym w każdej z grup wiedza o Niemczech przekazana została w ciekawej dla dzieci formie teatru Kamishibai.

„Piracka wyprawa z Kapitanem Sharky” na podstawie książki „Kapitan Sharky i wyspa skazańców” Jutta Langreuter, Silvio Neuendorf. Zajęcia dla dzieci w wieku przedszkolnym (5-7 lat) – z zastosowaniem gier i zabaw zespołowych, w tym ruchowych.

„Mały duszek” na podstawie książki „Mały duszek” Otfried Preussler. Zajęcia przeznaczone dla klas I-III szkoły podstawowej (7-10 lat) –

z wykorzystaniem teatru cieni i zabaw zespołowych oraz pracy w małych grupach.

„Zagadka kryminalna - włóż logiczne myślenie” na podstawie książki „Rico, Oskar i złodziejski kamień” Andreas Steinhöfel. Zajęcia przeznaczone dla klas IV-VI szkoły podstawowej (10-12 lat) – z wykorzystaniem pracy w małych grupach, zabaw logicznych oraz twórczych działań literackich i plastycznych (lapbooki).

Reasumując i odwołując się do statystyk, odbyło się łącznie 106 lekcji, w których wzięło udział 2228 dzieci! Tak znakomity odbiór naszej propozycji zachęcił nas do kontynuacji współpracy z Goethe Institut i bibliotekarze CEN spotykają się z nauczycielami oraz grupami uczniów z miasta i województwa w drugiej edycji przedsięwzięcia. Tym razem proponujemy zajęcia dla dwóch grup wiekowych:

1. Każdy jakiś talent ma. Odkrywamy swoje zdolności z bohaterami książki „Straszną piątką” Wolfa Erlbrucha (dla klas I-III szkoły podstawowej).

2. Na tropie porywacza z Berlina - włóż wyobraźnię, na podstawie książki „Rico, Oskar i głębowienie” Andeasa Steinhöfela (dla klas IV-VII szkoły podstawowej).

Uczniowie mają okazję zapoznać się z obyczajami i życiem codziennym dzieci w Austrii, Szwajcarii i Niemczech. Lektura zaproponowanych przez nas książek daje możliwość kształtowania wśród dzieci postaw cieka-

wości i otwartości wobec innych kultur, uczy umiejętności interkulturowych. Dodajmy również, że w pierwszym semestrze bieżącego roku szkolnego zgłosiło się 41 nauczycieli z 36 grupami uczniów. Jednym z głównych kierunków realizacji polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2016/2017 ogłoszonych przez MEN jest upowszechnienie czytelnictwa, rozwijanie kompetencji czytelniczych wśród dzieci i młodzieży, dlatego też głównym celem projektu Verba volant, scripta manent - Słowa ulatują, pismo pozostaje było wsparcie nauczycieli szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych w planowaniu i realizowaniu zadań związanych z kształtowaniem zainteresowań czytelniczych uczniów. Przedsięwzięcie wpisało się w Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2016-2020 i powstało we współpracy z Książnicą Podlaską i Muzeum Historycznym w Białymstoku. Dzięki eksponatom wypożyczonym z muzeum, bibliofilskim okazom biblioteki i osobliwym formom książek przygotowano ciekawą wystawę ilustrującą historię pisma i książki oraz ewolucję materiałów i narzędzi pisarskich: „Z mediami przez wieki”.

Nasze statystyki odnotowały udział 633 uczestników. Co zyskali nauczyciele? Wsparcie merytoryczne, wiedzę o literaturze dotyczącej promocji czytelnictwa, przykłady stosowania metod aktywizujących uczniów. Co zyskali uczniowie? Wzbogacili wiedzę na temat historii pisma i książki, uświadomili sobie rolę pisma w dziejach cywilizacji oraz poznali dawne i współczesne osobliwe formy wydaw-

nicze.

Osobny rozdział w realizacji wspomagania szkół w zakresie popularyzacji czytelnictwa wśród uczniów wszystkich poziomów nauczania stanowią Podlaskie Spotkania z Pisarzami. To niebywałe przedsięwzięcie na trwałe wpisało się w kalendarz wydarzeń kulturalnych Białegostoku i powiatu. Od ośmiu z górą lat, wspólnymi siłami współtworzą je: Towarzystwo Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich / Oddział Białystok, Biblioteka Pedagogiczna CEN w Białymstoku i zespół nauczycieli bibliotekarzy białostockich szkół. Spotkania z lubianymi i uznanymi pisarzami są zawsze poprzedzane ogłoszeniem konkursu czytelniczego dla uczniów „Czy znasz twórczość ...?” - o zasięgu wojewódzkim oraz plastycznego (m.in. na ilustrację, plakat). Po spotkaniu szkoły goszczące autora przygotowują fotoreportaż z przebiegu imprezy. Efekty całego projektu są prezentowane podczas konferencji podsumowującej obchody Międzynarodowego Miesiąca Bibliotek Szkolnych, która odbywa się zwykle w drugiej połowie listopada. Po szczegółowe relacje z każdej edycji zapraszamy na stronę BIBServis.

Aby zamknąć temat projektów edukacyjnych, należy wspomnieć, iż Biblioteka Pedagogiczna CEN przystąpiła do organizowania i realizacji miejskich gier literackich. Pierwsze wydarzenie zaplanowano na 20 kwietnia b.r., w prologu do VII Międzynarodowych Targów Książki w Białymstoku. Gra nosząca tytuł „Tu i tam

z bohaterami książek Grzegorza Kasdepki”, autorstwa grupy nauczycieli bibliotekarzy, która powstała na CEN-owskich warsztatach metodycznych, daje fantastyczną okazję do integracji i aktywizacji środowiska bibliotekarskiego. Zaangażowały się w nią nie tylko nasze koleżanki z CEN, ale spore grono nauczycieli ze SP Nr 4 oraz I LO w Białymstoku. Mamy nadzieję, że wszyscy – organizatorzy i zawodnicy – będą się doskonale bawić, a pogoda dopisze! W maju przeprowadzimy dwie kolejne gry – „Opowieści z Narni” oraz „Ocal literackie Podlasie”. Formą lubianą i uznaną krzewienia zainteresowań czytelniczych są bez wątpienia spotkania autorskie. W ostatnim roku gościliśmy podczas VIII edycji Podlaskich Spotkań z Pisarzami Zygmunta Miłoszewskiego, autora powieści kryminalnych i sensacyjnych m.in. trylogii kryminalnej o prokuratorze Teodorze Szackim, współautora scenariuszy filmowych i telewizyjnych. Młodzież licealna miała więc okazję do zadania pytań pisarzowi lub zdobycia jego autografu. Nie mniej interesujące – tylko dla nieco młodszej publiczności – okazały się spotkania z Agnieszką Suchowierską, białostocką pisarką, mającą na swym koncie główną nagrodę IBBY 2015 i 2016 za

najciekawszą książkę dla dzieci.

Na zakończenie warto wspomnieć o Galerii „Na Złotej”, która od 10 lat wykorzystując wystawę jako formę pracy oraz public relations, kreuje pozytywny wizerunek naszej placówki w otoczeniu oświatowym i edukacyjnym.

Wiele jeszcze można by pisać o rozmaitych działaniach podejmowanych w Bibliotece Pedagogicznej CEN w Białymstoku, które służą nauczycielom podlaskich szkół. Wszystkich Czytelników, których zainteresowała nasza przedstawiona (w telegraficznym skrócie) relacja, zapraszamy do odwiedzin na stronie WWW biblioteki i Facebooku!

Ważnym elementem procesu wspomagania szkół i przedszkoli jest brokering edukacyjny, pomoc w rozpoznawaniu potrzeb poszczególnych placówek oraz gromadzenie, opracowywanie i udostępnienie niezbędnej wiedzy, jaka placówce może być przydatna dla osiągnięcia konkretnych rezultatów. Nauczyciele bibliotekarze CEN uczestniczą również we wspomaganiu procesowym, towarzysząc konsultantom w spotkaniach z dyrekcją i radą pedagogiczną szkół.

**nauczyciele bibliotekarze
Biblioteka Pedagogiczna
Centrum Edukacji Nauczycieli
w Białymstoku**

Biblioteka Pedagogiczna w Suwałkach szkołom

Wspomaganie, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z 28 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych bibliotek pedagogicznych (Dz. U. poz. 369), polega na zaplanowaniu i przeprowadzeniu działań mających na celu poprawę jakości pracy szkoły lub placówki oraz organizowaniu i prowadzeniu sieci współpracy i samokształcenia dla nauczycieli.

Nauczyciele bibliotekarze Biblioteki Pedagogicznej w Suwałkach rozpoczęli przygotowania do wspomagania wiosną 2013 roku, uczestnicząc w szkoleniu wewnętrznym. Od września tego roku rozpoczęliśmy wspomaganie czterech placówek (trzech szkół oraz jednego przedszkola) przydzielonych przez dyrektora Centrum. Pracowaliśmy w parach.

Współpracę ze szkołą zaczynaliśmy od rozmowy z dyrektorem oraz spotkania z radą pedagogiczną, w trakcie którego miał miejsce warsztat diagnostyczno-rozwojowy, pozwalający na wyłonienie obszarów do wspomagania. Następnie, wspólnie z zespołem nauczycieli ustalaliśmy roczny plan wspomagania. Realizacja planu odbywała się we współpracy ze specjalistami zapraszonymi do prowadzenia zajęć we wspomaganych placówkach. Ze strony nauczycieli bibliotekarzy naszej Biblioteki grono pedagogiczne oraz prowadzący szkolenia (głównie nauczyciele konsultanci z Centrum Edukacji Nauczycieli w Suwałkach) otrzymywali wsparcie w postaci literatury przedmiotu, zestawień bibliograficznych (np. Uczeń zdolny, Praca z uczniem mającym trudności w nauce,

Przyjaźń i miłość w literaturze dla dzieci) lub pakietów książek związanych treściowo z tematem szkolenia. Zestawy materiałów bibliotecznych często pozostawały do dyspozycji szkoły na dłuższy okres.

W następnym roku szkolnym pracowaliśmy w parach z nauczycielami konsultantami. Nauczyciele bibliotekarze przeprowadzali szkolenia dla nauczycieli i rodziców związane tematycznie z książką, czytelnictwem i technologią informacyjno-komunikacyjną, m.in. Rola i funkcja informacyjna biblioteki szkolnej, E-książki i biblioteki cyfrowe, Komputerowe katalogi biblioteczne i bazy danych. Oprócz wymienionych działań prowadzimy również zajęcia edukacyjne dla uczniów oraz lekcje otwarte we wspomaganych szkołach i w sie-

dzibie biblioteki. Organizujemy spotkania autorskie w ramach cyklu „Poznajemy regionalnych twórców kultury” oraz konkursy propagujące czytelnictwo (np. Ilustracja do mojej ulubionej bajki, Mistrz pięknego czytania). Uczestniczymy w pracach komisji konkursów organizowanych w szkołach (np. Poeci Pogranicza Warmii, Mazur i Suwalszczyzny im. Wacława Klejmonta). Propagujemy japońską sztukę teatru kamishibai jako jedną z form pracy z tekstem literackim. Zajęcia adresujemy zarówno do przedszkolaków, jak i uczniów wszystkich typów szkół, w tym do uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Nasze działania mają na celu rozwijanie zainteresowań czytelnictwem, kształcenie umiejętności praktycznego wyszukiwania informacji w katalogach bibliotecznych oraz innych źródłach tradycyjnych i elektronicznych.

Kontynuujemy tradycję współpracy w ramach dawnych zespołów samokształceniowych poprzez spotkania grup bibliotekarzy z terenu powiatu augustowskiego i sejneńskiego. W trakcie wspólnie organizowanych szkoleń dzielimy się wiedzą i doświadczeniem. Spotkania są organizowane w siedzibie Miejskiej

Biblioteki Publicznej w Augustowie, w Augustowskim Centrum Edukacyjnym w Augustowie, Zespole Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego im. Stanisława Staszica w Sejnach oraz w Bibliotece Publicznej w Sejnach.

Realizując zadanie wspierania bibliotek szkolnych w zakresie organizacji i zarządzania biblioteką, prowadzimy szkolenia skierowane do nauczycieli bibliotekarzy szkolnych, np.: Dokumentacja biblioteki szkolnej, Organizacja i zarządzanie biblioteką szkolną, Dokumenty audiowizualne i elektroniczne w bibliotece, Biblioteka szkolna w prawie oświatowym. Służymy pomocą i wsparciem metodycznym związanym z techniką pracy bibliotecznej oraz pracą z młodym czytelnikiem również w ramach konsultacji indywidualnych a także w zakresie realizacji zadań Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa.

Wspieranie szkół i nauczycieli realizujemy także poprzez gromadzenie i udostępnianie książek, czasopism w formie tradycyjnej, e-booków i audiobooków. Proponujemy dostęp do czytelni on-line na platformie Ibuk Libra oraz do zasobów Biblioteki Narodowej poprzez terminal Cyfrowej Wypożyczalni Publikacji Naukowych Academica. Realizujemy szkolenia

dotyczące korzystania z katalogu elektronicznego i platformy IBUK Libra. Na życzenie szkolimy zespoły nauczycieli oraz przeprowadzamy instruktaż indywidualny w siedzibie naszej biblioteki. Sporządzamy tematyczne zestawienia bibliograficzne, udostępniamy filmy edukacyjne dotyczące problematyki wychowawczej, zagrożeń związanych z użytkowaniem współczesnych mediów: Internetu, telefonu komórkowego, portali społecznościowych itp. Wspieraniu nauczycieli służy również tworzony i zamieszczany na naszej stronie internetowej Wojewódzki System Informacji Pedagogicznej.

Dużą pomocą i wsparciem dla nas, jako nauczycieli bibliotekarzy było uczestnictwo w szkoleniach: Organizowanie i prowadzenie wspomagania szkół i placówek, Szkoła coachingu, Rozwój kompetencji pracowników bibliotek pedagogicznych w zakresie wspomagania pracy szkoły, Sieci współpracy i samokształcenia. Nabytą wiedzę i umiejętności wykorzystujemy w praktyce prowadząc wspomaganie.

Cecylia Radzewicz i Grażyna Zawadzka – nauczyciele bibliotekarze Biblioteki Pedagogicznej w Suwałkach

„Opinia, orzeczenie i co dalej?”

Podstawowym aktem prawnym regulującym pracę poradni jest *rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych* (Dz. U. z 2013 r., poz. 199) oraz *rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych* (Dz. U. z 2017 r., poz. 1647).

Poradnia psychologiczno-pedagogiczna to instytucja, której działalność ukierunkowana jest na:

-udzielanie dzieciom i młodzieży pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz pomocy w wyborze kierunku

kształcenia i zawodu,

-wspieranie rodziców, nauczycieli w wychowaniu i kształceniu dzieci i młodzieży,

-wspomaganie przedszkoli, szkół i placówek w zakresie realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych.

Realizując powyższe zadania, poradnia dokonuje diagnozy, udziela bezpośredniej pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom i młodzieży oraz ich rodzicom (porady, konsultacje, terapie, psychoterapie), realizuje zadania profilaktyczne oraz wspierające wychowawczą funkcję przedszkola, szkoły i placówki, w tym wspiera nauczycieli w rozwiązywaniu problemów dydaktycznych i wychowawczych.

Ważnym elementem efektywnego udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Mońkach jest właściwa komunikacja z rodzicami i nauczycielami. Jednym ze sposobów komunikacji w tym obszarze jest formułowanie orzeczeń i opinii psychologiczno-pedagogicznych, na podstawie których organizowane jest wsparcie w szkole oraz w środowisku rodzinnym dziecka. Merytoryczne aspekty sporządzania dokumentu – trafność diagnozy, zrozumiałość i adekwatność zaleceń – mogą decydować o jakości udzielanej pomocy.

W związku z tym, postanowiliśmy zintensyfikować działania poradni, proponując szkołom i placówkom cykl różnorodnych spotkań nt.: „Opinia, orzeczenie i co dalej?”

Budując zindywidualizowany system wsparcia dla danego dziecka

zaproponowaliśmy nauczycielom, specjalistom szkolnym oraz rodzicom indywidualne konsultacje ze specjalistami poradni: pedagogami, psychologami, logopedami. Na terenie szkoły bądź w poradni odbyły się spotkania, na których dokonano wnikliwej analizy realizacji zaleceń wynikających z opinii, orzeczenia danego dziecka. Tak ukierunkowana praca nauczycieli w zakresie organizowania pomocy psychologiczno-pedagogicznej dziecku o specjalnych potrzebach edukacyjnych, przyczyniła się do większej otwartości i gotowości do stosowania zaleceń zawartych w dokumentach wydanych przez poradnię.

W ramach wspierania szkół specjaliści poradni, uczestniczyli w posiedzeniach zespołu ds. uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Służyli pomocą w zakresie opracowania Arkuszy Wielospecjalistycznej

Oceny Poziomu Funkcjonowania Ucznia, opracowaniu Indywidualnych Programów Edukacyjno-Terapeutycznych oraz Indywidualnych Programów Rewalidacyjno-Wychowawczych.

Wydana przez poradnię opinia czy orzeczenie, jest swoistym drogowskazem do organizowania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkołach. Mając to na uwadze, zorganizowaliśmy na terenie poradni prelekcję nt.: „Wsparcie ucznia z opinią, orzeczeniem”. Adresatami spotkania byli nauczyciele, specjaliści szkolni oraz rodzice.

Niezwykle ważnym odbiorcą wydawanej opinii czy orzeczenia poradni są rodzice. To rodzice odbierają wnioskowany dokument i przekazują nauczycielowi w placówce, do której uczęszcza dziecko. Po zakończeniu procesu diagnostycznego konieczne

jest spotkanie z rodzicami w celu omówienia wyników badań oraz przekazania informacji i zaleceń dotyczących postępowania z dzieckiem. Na spotkaniach staramy się wskazać, że jest to narzędzie służące wsparciu dziecka w szkole, jak również w domu.

Waga i doniosłość dokumentu, jakim jest opinia czy orzeczenie, skłoniła specjalistów naszej poradni do podejmowania wyżej wymienionych działań. Utworzony system wsparcia dziecka oparty o współpracę zespołu nauczycieli, specjalistów szkolnych, rodziców i pracowników poradni korzystnie wpływa na jakość udzielanej pomocy.

Ewa Bartnik
Dyrektor Poradni
Psychologiczno-Pedagogicznej
w Mońkach

Rozpoznane i zapomniane przestrzenie pomocy szkole

Równie dobrze mogłabym zacząć słowami: Stepie szeroki... Podejmując się zabrania głosu w tej sprawie, powinnam wziąć pod uwagę potrzeby wszystkich osób związanych ze szkołą – uczniów przede wszystkim, ich rodziców i oczywiście nauczycieli. Wszyscy ci zainteresowani, przebywając w tym samym środowisku, mają z natury rzeczy odmienne potrzeby, zatem temat wydaje się być niewyczerpany. Ponieważ z racji wykonywanej pracy sprawy nauczycielskie są mi najbliższe, spróbuję poddać refleksji te właśnie przestrzenie.

Nasi nauczyciele, jak w żadnym chyba okresie historii polskiej oświaty, są otoczeni wszelaką i profesjonalną pomocą. Przede wszystkim mają wszechstronne wykształcenie – za sobą wiele lat nauki (studia, podyplomówki, niezliczone kursy i szkolenia), nawet gdyby nie chcieli, to robią to wciąż – jak nie ze strachu przed utratą godzin, to z obawy przed dyrektorem. Towarzyszy im nieograniczony dostęp do wiedzy – rozliczne portale oświatowe, skąd czerpać można zawsze i wszystko – byle się tylko chciało. ORE, CEN, MODM, wreszcie kuratorium zapewnia wiele bezpłatnych form wsparcia. Mamy piękne szkoły, mało liczne klasy,

świetnie wyposażone gabinety, dzieniki elektroniczne, specjalistów, sieci wsparcia, fantastyczne place zabaw i boiska...

Spróbuję wyliczyć to wszystko, co mają nasi nauczyciele, a nie mieli nauczyciele z pokolenia mojej mamy. Pokolenia nauczycieli po liceum pedagogicznym, bez całego tego wsparcia, bez oglądania się na pedagoga czy psychologa, w ponad 30-osobowych klasach, gdzie za całą bazę dydaktyczną robiła wyszlizgana tablica i robione po nocach pomoce- słabe wycinanki, które dziś by nikogo na kolana nie rzuciły... Kto pamięta te czasy, ten wie, że nie to było najważniejsze w uczeniu. Nie to sprawiało, że chciało się iść do szkoły... Jako dziecko nauczycielskie wielokrotnie byłam świadkiem rozmów, które moja mama prowadziła z innymi nauczycielkami. Jak ja chciałam wtedy zostać nauczycielką, jak zazdrościłam im tej pasji, tego żaru, tej radości... Myślałam wtedy, że takie życie dorosłe różni się od dzieciństwa tylko tym, że mama robi to, co kocha i jej jeszcze za to płacą, a ja niestety bawię się w szkołę charytatywnie...

Sporo czasu minęło od tej pory i wiem, że to nie takie proste. Ale sądzę też, że tytułowa pomoc szkole to

przestrzenie nieprzebrane i grząskie, jeśli będzie brakowało tego, co najważniejsze – pasji, szacunku i miłości do człowieka, radości z życia i z tego, co się robi... Nie wiem, czy to dobrze, czy źle, ale jest to niezależne od wieku. Znam starych nauczycieli, którzy z otwartością umysłu, kreatywnie, z iskrą w oku i szacunkiem do ludzi i siebie pracują z dziećmi, znam też młodych – starych duchem, którzy nie mając 30 lat, wszystko wiedzą najlepiej, a najbardziej to, że się nie da...

Rozpoznane przeze mnie zapomniane przestrzenie pomocy szkole to takie, abyśmy my nauczyciele nie byli ślepych przewodnikami, byśmy nie zapominali, co jest naszą misją, byli wciąż pełni pasji i miłości do tych, dla których pracujemy i których mamy wychować ku lepszej przyszłości. A kiedy będzie pasja, miłość i odpowiedzialność – wszystko inne znajdzie się. Bo przecież jest i wiadomo, gdzie tej pomocy szukać.

Małgorzata Łuczaj
Poradnia
Psychologiczno-Pedagogiczna
w Łapach

Kilka słów o naszych doświadczeniach

Niesienie pomocy dziecku i jego rodzinie jest podstawowym zadaniem Specjalistycznej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej dla Dzieci i Młodzieży z Zaburzeniami Emocjonalnymi w Białymstoku. Uwzględniając wiedzę na temat etiologii zaburzeń emocjonalnych dzieci i młodzieży, w swej pracy odwołujemy się do modelu systemowego. Traktujemy młodego człowieka jako element systemu rodzinnego, w którym żyje. Zgłaszane przez rodziców objawy u dziecka rozumiemy w kontekście związków i poprzez ocenę interakcji z całą rodziną.

Do Poradni przyjmujemy dzieci i młodzież z zaburzeniami emocjonalnymi, które przejawiają się pod postacią takich utrwalonych objawów jak: trudności funkcjonowania w grupie, agresja jawna lub ukryta, napięcie, konflikty wewnętrzne, zaburzony obraz siebie, niska samoocena, objawy psychosomatyczne (ból głowy, brzucha), zaburzenia nastroju.

Ponadto wspomagamy dzieci mające zespół nadpobudliwości psychoruchowej, lęki przed separacją w dzieciństwie, zaburzenia lękowe w postaci fobii, np. fobie szkolną, tiki, moczzenie mimowolne, jękanie zaburzenia związane z rywalizacją między rodzeństwem.

Swoim oddziaływaniem obejmujemy dzieci i młodzież w wieku 5 – lat, do końca szkoły średniej, rodzicom młodszych dzieci proponujemy konsultacje, własną terapię i psychoedukację. Wychodzimy z założenia iż, problemy wychowawcze, szkolne, trudności emocjonalne mogą być sygnałami, że pomocy potrzebuje cały system rodzinny.

Jako że dziecko jest włączone w sieć żywych systemów i zmiana w jednej części systemu odbija się echem we wszystkich innych częściach, leczenie musi więc znaleźć wszech-

stronne odniesienie do innych członków rodziny i do szerszego kontekstu. Pracując w teorii systemowej, uważamy, że związki i interakcje pojedynczych ludzi mają największy wpływ na to, co się dzieje w życiu dziecka z zaburzeniami emocjonalnymi, dlatego pomocą obejmujemy całą rodzinę. Pracując z nią, mamy możliwość zaobserwować, jak dziecko się zachowuje w ramach systemu i jak służy jego potrzebom; jak system wpływa na dziecko i jak ono wpływa na system.

Przyjmując założenie, że zaburzone emocjonalnie dziecko jest najsłabszym elementem systemu, nie możemy go obciążać odpowiedzialnością za naprawę dysfunkcji w rodzinie. To zadanie spoczywa na rodzicach, którzy są do tego zobowiązani, dlatego większość naszych działań skierowana jest do rodziców. Zmiany ich postaw owocują zazwyczaj zmianą funkcjonowania dzieci.

Już od pierwszego kontaktu z poradnią, często telefonicznego, obydwie rodzice są zapraszani na wywiad diagnostyczny, a potem razem uczestniczą w badaniu dziecka. Obserwacja zachowań, więzi, granic i sposobów odnoszenia się do siebie już na etapie diagnozy daje nam dużo informacji na temat objawów, relacji, napięć i ról w rodzinie. Rodzice na spotkaniach diagnostycznych zapoznawani są z ofertą poradni i warunkami współpracy. Ponadto na tym etapie sprawdzamy motywację rodziny do pracy własnej, która jest warunkiem do zakwalifikowania dziecka i rodziców na terapię. Zajęcia terapeutyczne z rodzicami służą wytworzeniu pozytywnych wzorców funkcjonowania rodziny. Nawet w sytuacji rodziny rozbitej zapraszamy obydwie biologicznych rodziców, uznając, że dla poprawy funkcjonowania dziecka niezbędna jest współpraca obojga na rzecz wspólnego potomka. W sytuacji,

kiedy taka współpraca jest niemożliwa pracujemy indywidualnie z rodzicem gotowym do podjęcia psychoterapii.

Psychoterapia jako jedna z podstawowych form pomocy, dostarcza informacji o własnym funkcjonowaniu, pomaga w uświadomieniu sobie problemów oraz w zdobyciu umiejętności radzenia sobie z nimi. Dokonuje się to najczęściej poprzez zmianę sposobu myślenia jak i uczenia się pożądanych zachowań prowadzących do lepszego przystosowania. Terapia pomaga odnaleźć człowiekowi to, co jest jego siłą, umiejętnością, obszarem dobrego funkcjonowania.

Oferta, jaką kierujemy do rodzin, to: psychoterapia grupowa, terapia systemowa, indywidualna oraz warsztaty umiejętności wychowawczych - „Szkoła dla rodziców”.

W terapii grupowej prowadzonej w naszej placówce uwzględniamy wiek, poziom rozwoju psychicznego dzieci i młodzieży.

W Poradni prowadzimy grupy dziecięce: 5-6-latki, 7-8-latki, 9-10-latki. Dzieci w tych grupach są do siebie zbliżone wiekowo, ponadto często mają podobne trudności związane z poszczególnymi etapami rozwojowymi. Jak wynika z informacji zwrotnych,

dyskusji i obserwacji procesów terapeutycznych, bardzo korzystne jest włączenie rodzica do wspólnych zajęć z dzieckiem. Taka praca umożliwia wzmocnienie więzi i rozwijanie współpracy w diadzie rodzic-dziecko, a także poruszenie i przepracowanie tematu akceptacji dziecka przez rodzica. W związku z powyższym dzieci w wieku 5-10 lat uczestniczą w spotkaniach razem z opiekunem. W trakcie trwania semestru zawsze organizujemy spotkanie z informacjami zwrotnymi dla rodziców. Dorośli mają wówczas możliwość podzielenia się własnymi spostrzeżeniami dotyczącymi funkcjonowania dzieci i określenia dalszych oczekiwań, jak też usłyszenia informacji od osób prowadzących i innych dorosłych uczestników grupy. Jak wynika z wieloletnich naszych doświadczeń, zajęcia te są bardzo ważne w całym procesie terapeutycznym, gdyż ukierunkowują rodziców na dalszą pracę. W psychoterapii dzieci w wieku do 10 lat dominuje zabawa. Wykorzystujemy elementy Ruchu Rozwijającego Weroniki Sherborne, elementy pedagogiki zabawy, techniki relaksacyjne, rysunek, pracę z głosem, pantomimę, różnorodne techniki plastyczne, elementy muzykoterapii, odgrywanie ról np. za pomocą kukiełek, inscenizacje bajek lub sytuacji z życia zaimprovizowanych spontanicznie przez uczestników.

Tak jak wcześniej już akcentowaliśmy, warunkiem uczestnictwa dziecka w zajęciach terapii grupowej jest podjęcie przez rodziców pracy własnej w jednej z proponowanych przez zespół kwalifikacyjny form pomocy psychoedukacyjnej bądź psychoterapeutycznej.

Terapię rodzinną w naszej placówce prowadzi para terapeutów- mężczyzna i kobieta. Daje to poczucie równowagi w relacjach między terapeutami, a rodzicami. Obserwując efektywność tej formy pomocy, jak i obecne trendy w psychoterapii, staje się ona istotnym zadaniem poradni. Zapotrzebowanie na

nią stale rośnie, a ponadto jest ona szczególnie skuteczna w pracy z młodzieżą zagrożoną zaburzeniami zachowania. W spotkaniach z terapeutą uczestniczą całe rodziny, które pracują nad usprawnieniem komunikacji, wzmacnianiem więzi emocjonalnej, wyeliminowaniem niepożądanych zachowań i zastąpienie ich nowymi, służącymi rodzinie. Terapia zmierza więc do poprawy funkcjonowania całej rodziny i zmiany wewnątrzrodzinnych relacji, a w dalszej kolejności zmian myślenia i przeżywania poszczególnych członków rodziny. Służy temu wspólne formułowanie celów oraz poszukiwanie możliwych rozwiązań problemu, które są wprowadzane w życie i w miarę potrzeby modyfikowane. Terapia rodzinna kierowana jest do rodzin niezależnie od ich statusu formalnego (rodziny pełne, po rozwodzie, w separacji, związki nieformalne). Sesje odbywają się co dwa tygodnie, z których każda trwa zwykle godzinę. Długość terapii uzależniona jest od specyfiki zgłaszanych problemów i jest ustalana odrębnie z każdą rodziną na wstępnym spotkaniu. Ponieważ każda rodzina jest inna, nie ma też jednego schematu pracy w ramach tej metody. Jest ona dostosowana do specyfiki systemu rodzinnego, z którym pracują terapeuci i prowadzona zgodnie z jej rytmem i gotowością do zmiany.

Inną formą pomocy jest psychoedukacja rodziców. Jak wynika z doświadczeń zespołu i informacji zwrotnych otrzymywanych od nich, bardzo ważne w ofercie placówki jest prowadzenie cyklicznych warsztatów „Szkoły dla rodziców”. Spotkania mają na celu opanowanie problemów wychowawczych dzieci poprzez naukę strategii komunikacji, współdziałania i rozwiązywania konfliktów. W pracy wykorzystujemy następujące metody: dyskusja, praca w parach, w podgrupach i na forum grupy, „burza mózgów”, teoretyczne wprowadzenie do tematu oraz ćwiczenia praktyczne,

odgrywanie scenek i zadania domowe. Cały cykl trwa dziesięć tygodni. Zajęcia kierowane są przede wszystkim do rodziców dzieci uczęszczających do przedszkola i młodszych klas szkolnych mających trudności wychowawcze. Odkąd ta forma została wprowadzona do oferty poradni w 2005 roku cieszy się dużym zainteresowaniem. Ważnym jest tu fakt, iż w warsztatach jednocześnie mogą uczestniczyć oboje rodzice w przeciwieństwie do terapii grupowej. Osiągnięciem Poradni w tym względzie jest wysoka frekwencja ojców na warsztatach, co przekłada się na współpracę pomiędzy rodzicami i pokazuje dzieciom zaangażowanie obojga rodziców w rozwiązywanie ich problemów.

Rodzicom, którzy ukończyli część pierwszą warsztatów, oferujemy możliwość kontynuacji podjętych tematów w kolejnych częściach: „Rodzeństwo bez rywalizacji” i „Jak rozmawiać z nastolatkiem”.

Bardzo często rodziny rozpoczynają współpracę z Poradnią od warsztatów przechodzą kolejne ich części, a nawet pogłębiają pracę na rzecz dziecka w formach terapeutycznych. Zdarza się, że przy kolejnych kryzysach pojawiających się w rodzinie, rodzice, mając dobre doświadczenia, ponownie zgłaszają się do naszej placówki, jak i polecają Poradnię innym rodzinom.

Analizując nasze 25-letnie doświadczenia, możemy jednoznacznie stwierdzić, iż pozyskanie obojga rodziców do współpracy jest najsukcesowniejszą formą pomocy dziecku z zaburzeniami emocjonalnymi. Coraz bardziej rozumieją to nasi klienci i placówki z nami współpracujące.

Joanna Dąbrowska-Pastwa
Dyrektor Specjalistycznej Poradni
Psychologiczno-Pedagogicznej
dla Dzieci i Młodzieży
z Zaburzeniami Emocjonalnymi
w Białymstoku

Tutoring – środek, cel czy innowacja?

Nauczać to rozpalać ogień, a nie napelniać puste wiadro
Heraklit

Do szkół polskich „wchodzi” metoda tutoring. Z badań A. Sarnat – Ciastko wynika, iż 111 szkół naszego kraju stara się stosować tutoring w pracy z uczniami. Na liście tej nie ma żadnej szkoły z naszego województwa, chociaż od bieżącego roku szkolnego próbuje wprowadzać tutoring Dyrektor I LO w Białymstoku. „Stolicą” tutoring jest na razie Wrocław – to tam właśnie najwięcej szkół stosuje tę metodę. Wprowadzanie tutoring nie jest zadaniem łatwym. Wymaga bowiem ogromnego zaangażowania dyrektora szkoły i nauczycieli, ale też rozstrzygnięć na szczeblu wyższym niż placówka szkolna.

Zanim nastąpią decyzje, zanim tutoring pojawi się w podlaskich szkołach, warto przyjrzeć się celom tej metody. Tutor – to mistrz, który indywidualnie ma pracować z uczniem, planując jego rozwój i przygotowując spotkania – czyli 8 – 10 tutoriali w roku szkolnym. Tematyka owych spotkań powinna być zgodna z zainteresowaniami i potrzebami intelektualnymi objętego tutoringiem ucznia. Metoda tutoring bowiem służy lepszemu poznaniu siebie przez naszego podopiecznego, rozpoznaniu własnych talentów i uzdolnień, rozwijaniu zainteresowań, ale też kształtowaniu umiejętności planowania własnego rozwoju. Oczywiście efektem tutoring jest także pogłębienie relacji między nauczycielem i uczniem.

Relacje te bowiem służyć mają kształtowaniu indywidualnego wzorca rozwoju. Tutor bowiem ustala wraz z podopiecznym zakres tutoring, planuje zadania badawcze, określa ich cele i przewiduje efekty. Etapy szkolnego tutoring to przekazane uczniowi obszary wiedzy i źródła do wnikliwego poznania, którego efektem ma być tekst pisemny, tzw. esej (wypracowanie) na temat zasugerowany przez tutora. Każdy etap badania kończy się esejem, każdy nowy tutorial zaczyna się od odczytania i refleksji nad esejem z poprzedniego zakresu. Napisanie eseju jest warunkiem zakończenia i rozpoczęcia etapu tutoring. Esaj ma być tekstem zawierającym ok. 2000 znaków, a więc niezbyt obszernym, ujmującym sprobrematyzowanie poznanych samodzielnie treści. Esaj musi być napisany, jest bowiem gwarancją odpowiedzialnego realizowania przez ucznia zadań tutoring, służącego jego rozwojowi. Esaj umożliwia też przetworzenie wiedzy, a jedynie wiedza przetworzona ma szansę zostać zapamiętana i może funkcjonować jako zdobytą. Doświadczeni tutorzy mówią, że nauczyciel powinien dostać esaj tydzień przed spotkaniem z uczniem. Musi go bowiem przeczytać, nanieść ewentualne poprawki i przygotować się do spotkania z uczniem. Spotkanie warto rozpocząć od głośnego przeczytania przez ucznia przygotowanego tekstu eseju. Po odczytaniu następuje

rozmowa mistrza z podopiecznym o jakości pracy i dalszym etapie badawczym. W angielskim i kanadyjskim wzorcu tutoring jest zindywidualizowany, tzn. nauczyciel pracuje tylko z jednym uczniem, w systemie izraelskim natomiast tutor obejmuje opieką kilkuniosobową grupę uczniów – badaczy. Myślę, że to na początku dość dobre rozwiązanie, pod warunkiem, że zainteresowania i potrzeby intelektualne uczniów, stanowiących ową grupę, nie są od siebie zbyt odległe.

Tutoring sprzyja autentycznemu rozwojowi, uświadamia drogę do dobrego poznania i rodzi przekonanie, że sukces osiąga się rzetelnością i pracą.

Jest wśród polonistów, których znam, z racji bycia doradcą metodycznym, wielu nauczycieli prowadzących bardzo serio indywidualizację procesu nauczania, a więc podejmujących działania bliskie tutoringowi. Może więc warto zapewnić im pewien komfort pracy, desygnując odpowiednie środki i zobowiązując do planowania tutoriali? Myślę, że warto wylaniać nauczycieli – mistrzów (wszak nie każdy pedagog chciałby być tutorem) i zadbać o samodzielny i mądrze ukierunkowany rozwój młodych ludzi szkół ponadpodstawowych.

Maria Anna Bartnicka
doradca metodyczny MODM
Honorowy Profesor Oświaty

„Powiedz mi, a zapomnę, pokaż mi, a zapamiętam, pozwól mi zrobić, a zrozumiem”

Od dawna wiadomo, iż egzystencja człowieka w ogromnej mierze uzależniona jest od świata przyrody. O ile nasi prapraojcowie intuicyjnie to przewidywali, dzisiaj każdy z nas posiada świadomość i wiedzę w tym zakresie. Różnorodne zjawiska przyrodnicze ostatnich lat dowodzą, iż w starciu z żywiołem natury człowiek nadal przegrywa. Trzeba zintensyfikować działania mające na celu nie-

dopuszczanie do degradacji środowiska naturalnego. Ogromną rolę pełni tutaj świadomość pokoleniowa. Celem edukacji przyrodniczej w przedszkolu jest zbliżenie dziecka do środowiska naturalnego, kształtowanie właściwego, opiekuńczego stosunku do roślin i zwierząt oraz doprowadzenie do zrozumienia stanowiska i roli człowieka w przyrodzie. Dzieci są prawdziwymi badaczami przyrody i stosun-

kowo łatwo wzbudzić w nich zaciekawienie otaczającym środowiskiem naturalnym. Dzięki potrzebom poznawczym i dziecięcej badawczości świat przyrody dzieci poznają naturalnie i z wielkim zainteresowaniem.

Chcąc wzbudzić w dzieciach świadomość przyrodniczą i wrażliwość dotyczącą kwestii środowiska, powstał pomysł na zorganizowanie w naszym przedszkolu I Edycji Miejskiego Kon-

kursu Wiedzy o Przyrodzie pt. „Przyroda i jej tajemnice”. Jest to jedno z wielu działań służących podniesieniu jakości edukacji przyrodniczej. Zaciekawienie przyrodą może przekształcić się w trwałe zainteresowanie, a bardzo często w zamiłowanie.

W konkursie, adresowanym do dzieci w wieku sześciu lat, wzięło udział 6 reprezentacji białostockich przedszkoli samorządowych i to one wykazały się ogromną wiedzą teoretyczną. Udowodniły również, iż przyrodnicze zainteresowania są kształtowane i rozwijane poprzez innowacyjne zabawy organizowane przez nauczycieli, którzy pomagają dzieciom znaleźć właściwą drogę. Uczą norm społecznych, postępowania i dostar-

czają wiedzy niezbędnej do dalszego kształcenia.

Wydarzenie zostało objęte Honorowym Patronatem Prezydenta Miasta Białegostoku i Lasów Państwowych w Białymstoku.

Zadaniem uczestników, którzy zakwalifikowali się do udziału w konkursie, było wykonanie plakatu zgodnego z tematyką konkursu. Tu liczyła się nie tylko wiedza, ale przede wszystkim oryginalność, pomysłowość i estetyka wykonania. Jak widać, przyroda może stanowić również wspaniałe źródło inspiracji twórczej.

Konkurs „Przyroda i jej tajemnice” to jedno z wielu przedsięwzięć realizujących kierunek polityki oświatowej państwa w roku szkolnym

2017/2018 jakim jest podniesienie jakości edukacji matematycznej, przyrodniczej, informatycznej. Stosowanie w naszym przedszkolu wielu form aktywności sprzyjających rozwojowi zainteresowań otaczającym światem - wycieczki, obserwacje, doświadczenia, zabawy badawcze oraz praktyczna działalność dzieci (zbiórka makulatury, zużytych baterii, prowadzenie hodowli roślin w sali i w ogrodzie) zaowocowało zwycięstwem naszej drużyny, z czego jesteśmy dumne.

**Ewa Malinowska,
Magdalena Ostrowska
nauczycielki
Przedszkola Samorządowego nr 49
w Białymstoku**

Mali badacze. Doświadczenia chemiczne w Przedszkolu nr 8 w Białymstoku

Powszechnie wiadomo, iż dzieci przedszkolne charakteryzuje naturalna ciekawość tego, co je otacza. Najlepszym sposobem zaspokojenia naturalnej ciekawości dziecka są zabawy badawcze i eksperymenty o charakterze badawczym. Zabawy te stanowią podstawę wielokierunkowego rozwoju dziecka. Rozwijając umiejętność krytycznego myślenia, myślenia przyczynowo-skutkowego, porównywania i uogólniania, przyczyniają się do rozszerzenia horyzontów myślowych przedszkolaka. I chociaż niektóre eksperymenty wydają się trudne, bo związane z dziedzinami, takimi jak

fizyka lub chemia, to dają dziecku okazję do odkrywania i zgłębiania fascynującego świata przyrody i techniki a wiedza i umiejętności zdobywane we wczesnym dzieciństwie staną się inspiracją i pomostem do wiedzy zdobywanej na kolejnych szczeblach edukacji.

Podstawa programowa wychowania przedszkolnego uwzględnia treści dla wszechstronnego rozwoju dziecka i zagadnienia związane z przyrodą nieożywioną oraz dziecięcymi eksperymentami w dziedzinie techniki.

Niedawno w ramach współpracy nasze przedszkole odwiedzili chemicy -

uczniowie z Zespołu Szkół Technicznych im. gen. W. Andersa w Białymstoku. Dzieci miały okazję obejrzeć pokaz różnych eksperymentów. Wśród najciekawszych można wymienić: zachowanie atramentu w różnych temperaturach wody, pompowanie balonika dwutlenkiem węgla, tęczę z drażetek Skittles czy eksperyment: „wąż”. Dzieci chętnie włączały się do udziału w proponowanych doświadczeniach.

-Zachowanie atramentu w różnych temperaturach wody - obserwacja rozpuszczania się atramentu w wodzie

cieplej oraz gorącej. Atrament w zimnej wodzie tworzy ciekawe wzory, a w gorącej jednolicie barwi wodę na jeden kolor. Po wlaniu odrobiny octu niebieska woda odbarwia się do naturalnej.

-Pompowanie balonika dwutlenkiem węgla - do balonu wsypujemy sodę oczyszczoną, do menzurki lub butelki szklanej wlewamy ocet. Po nałożeniu balonu na menzurkę soda miesza się z octem wytwarzając dwutlenek węgla, który pompuje balon.

-Tęcza z drażetek Skittles - do zabawy potrzeba: jednego opakowania cukierków Skittles, ewentualnie innych mocno barwionych drażetek, dużego

talerza najlepiej białego, wody w temperaturze pokojowej. Wokół rantu talerza układamy cukierki w kształcie okręgu, następnie wlewamy powoli na środek talerza wodę i obserwujemy co się dzieje. Ważne, aby po wlaniu wody nie przestawiać i nie przesuwając talerza, bo barwniki rozplyną się nierówno. Najlepiej jak talerz stoi w miejscu. Cukierki zaczynają puszczać barwnik w bardzo efektowny sposób już po kilku sekundach barwiąc wodę niczym tęcza.

-Waż - eksperyment polega na spalaniu cukru pudru. Jego spalanie wytwarza ciekawe figurki przypominające węża. Na podłożu niepalnym, najlepiej tacce z piaskiem, na środek wysypujemy

cukier puder, dookoła polewamy de-naturatem i podpalamy go. Efekt uzyskamy po kilku minutach.

Eksperymenty budzą w dzieciach ciekawość świata, oswajają z nieznanymi dotąd zjawiskami i procesami oraz dostarczają dużo radości, ponieważ maluchy uwielbiają odkrywać to, co nowe i nieznanne. Najlepiej uczymy się, gdy odkrywamy, doświadczamy i działamy, dlatego to spotkanie było niezwykle wartościowe dla małych odkrywców.

**Izabela Mikulska
Monika Grześ**

Doświadczyć, by zrozumieć

Dysfunkcje integracji sensorycznej są coraz częściej rozpoznawanym typem zaburzeń u dzieci. Problemy tej natury niejednokrotnie uniemożliwiają im prawidłowe funkcjonowanie, mogą prowadzić również do pojawienia się zaburzeń emocjonalnych. Świadomość wagi prze-

twarzania sensorycznego pozwala inaczej spojrzeć na osoby mające problemy w odbiorze bodźca dotykowego, słuchowego, wzrokowego, czy związanego z planowaniem przestrzennym.

Wielu nauczycieli ma kłopoty z zawartością zagadnienia integracji sensorycznej. Diagnozy dostarczane przez rodziców napisane specjalistycznym językiem są zrozumiałe dla terapeuty, zaś nauczyciel bez przygotowania często nie jest w stanie połączyć konkretnych deficytów z trudnym zachowaniem, które przejawia dziecko. Jeśli nauczyciele nie będą wiedzieć, w jaki sposób zachować się w stosunku do swoich podopiecznych, proces terapeutyczny będzie utrudniony, ponieważ w integracji sensorycznej ważne jest oddziaływanie terapeutyczne we wszystkich środowiskach dziecka.

Włączenie nauczycieli w terapię dzieci jest bardzo ważne. Stąd pomysł zorganizowania (przy współpracy rehabilitantki Urszuli Dąbrowskiej oraz terapeutki SI Katarzyny Lach) warsztatów praktycznych pt. „Ścieżka sensoryczna” dla nauczycieli.

Celem warsztatów było doświadczenie na własnej osobie, jak może czuć

się dziecko odbierające bodźce sensoryczne w inny sposób niż osoba bez zaburzeń. Warsztaty składały się z dwóch części:

Część 1

Ścieżka sensoryczna – celem której było dostarczenie w krótkim czasie wielu stymulacji z zakresu każdego systemu sensorycznego.

Część 2

Ćwiczenia motoryki małej oraz ćwiczenia ruchowe z uwzględnieniem zaburzeń dotykowych oraz wzrokowych.

Warsztat pozwolił nauczycielom spojrzeć z innej perspektywy na swoich wychowanków, lepiej zrozumieć ich zachowania.

W związku z dużym zainteresowaniem nauczycieli warsztatem „Ścieżka sensoryczna” postanowiono zorganizować w przedszkolu podobne warsztaty. Zaplanowano również rozszerzyć swoją ofertę o warsztaty dla dzieci.

**Magda Baranow
Przedszkole Integracyjne nr 58
im. Jana Wilkowskiego
w Białymstoku**

„Zdrowie na talerzu” – kulinarne przygody przedszkolaków

Dzisiejsze przyzwyczajenia żywieniowe ulegają obecnie szybkim zmianom i są to, niestety, zmiany w złym kierunku. Dlatego konieczne jest podjęcie działań na rzecz korygowania przyzwyczajeń i kształtowania właściwych nawyków żywieniowych przedszkolaków.

Obserwując dzieci na przełomie lat podczas spożywania posiłków, zauważyłam niechęć i barierę do próbowania nowych, nieznanych smaków. Wszystko gotowe i podane na talerzu nie zachęca do jedzenia. Jakże odmienna jest sytuacja, gdy dziecko samo tworzy posiłek.

W naszym przedszkolu dzieci – począwszy od najmłodszych grup – same komponują kanapki, mając do wyboru pieczywo oraz różnorodne warzywa i dodatki. Jak miło obserwuje się fascynację i zainteresowanie dzieci procesem tworzenia. Jeszcze milej – apetyt i tempo, w jakim znikają produkty z talerzy.

Jednak kształtowanie właściwych nawyków żywieniowych tylko w placówce to za mało. Do pełnego sukcesu potrzebni są jeszcze rodzice.

Wychodząc temu naprzeciw, stworzyłam innowację pedagogiczną „Zdrowie na talerzu”. Polegała ona na poszerzeniu treści programowych promujących zdrowe odżywianie dzieci w przedszkolu i domu, walce ze złymi nawykami żywieniowymi, zapobieganiu otyłości dzieci oraz nauce kultury spożywania posiłku i zachowania przy stole. Chcąc przybliżyć rodzicom zasady zdrowego odżywiania,

nia, zaprosiłam ich do współpracy, wzbogacając tym samym innowację o warsztaty kulinarne. Każda pora roku – to jedno spotkanie. Pomysłodawcami tematów spotkań byli rodzice. Warsztaty nie polegały tylko na „kucharszeniu”, ale też systematyzowały wiedzę dzieci zdobytą na zajęciach w przedszkolu. Jesienią rodzice z dziećmi wykonali sałatkę jarzynową i szaszłyki owocowe, przygotowały plakat piramidy zdrowia techniką collage. Zimą odbyło się spotkanie z pielęgniarką, po którym przystąpiono do sporządzenia past kanapkowych. Wiosną rozegrany został konkurs na najbardziej apetyczną kanapkę z nowalijek. Latem miał miejsce pokaz rodziców dotyczący dekoracyjnego składania serwetek oraz przygotowania koktajlu z truskawek.

Zdrowe odżywianie to nie tylko to, co jemy, ale także jak jemy. Dzięki

wycieczce do Muzeum Wnętrz Pałacowych w Choroszczy i uczestnictwie w kursie dobrych manier pt.: „Salonowy savoir vivre, czyli co wypada, a co nie wypada przy stole” dzieci miały okazję poznać tajniki prawidłowego nakrywania stołu i kultury zachowania podczas posiłku.

Ponadto odbył się konkurs plastyczny „Odżywiamy się smacznie i zdrowo” a także konkurs recytatorski „Dobre maniery na wesoło” oraz tor przeszkód pod hasłem „Bieg po odporność”.

Realizacja innowacji sprawiła, że dzieci zaczęły przywiązywać większą uwagę do tego, co, na co dzień jadają, zrozumiały, że spożywanie słodyczy nie jest zdrowe dla organizmu. Poznały najważniejsze zasady żywienia.

Zainteresowanie rodziców projektem, przerosło moje oczekiwania. Warsztaty kulinarne były nie tylko frajdą dla pociech, ale także „wciągnęły” rodziców, którzy zaczęli wymieniać się przepisami. Niektóre z nich trafiły na stałe do jadłospisu naszego przedszkola.

„Zdrowie na talerzu” było dla przedszkolaków zabawą i wielką przygodą, której efektem są właściwe nawyki żywieniowe. Rozpoczynając wspólną przygodę z kuchnią jak najwcześniej, możemy wykorzystać wrodzoną ciekawość i entuzjazm najmłodszych, bowiem to właśnie maluchy najchętniej przebywają w kuchni.

Iwona Dąbrowska
Nauczyciel PS nr 35 „Wesołe”
w Białymstoku

Przeгляд Chórów „Rozśpiewany Białystok”

*„Wszystkie marzenia mają w sobie ziarno prawdy,
a geniusz polega na poznaniu marzeń,
z których można wydobyć te ziarna.”*

Hans Selye

„Rozśpiewany Białystok” należy do Programu Rozwoju Chórów Szkolnych Miasta Białegostoku. Jest skierowany do dzieci i młodzieży szkolnej – by przez śpiew mogły one radować się życiem, doświadczać bogactwa muzyki, czerpać satysfakcję ze wspólnego śpiewania oraz by przez przyjemnie spędzony czas uczyły się wewnętrznej dyscypliny i otwierały na świat kultury.

Realizacja działalności chóru to szansa, którą dają przedszkola do rozwijania zainteresowań i uzdolnień muzycznych dzieci oraz edukacja świadomych odbiorców sztuki. Przedszkolaki poznają wartościową polską i światową literaturę muzyczną, stwarzana jest możliwość kontaktu z wielkimi twórcami dzieł muzycznych jak np.: Stanisław Moniuszko, Witold Lutosławski. Poprzez różnorodne formy zabaw zwiększany jest zasób wiedzy i umiejętności muzycznych.

Śpiewanie przedszkolaków w chórze to rozwijanie muzykalności u dużej liczby dzieci, które w przyszłości zasila profesjonalne i amatorskie zespoły chóralskie. Udział w zajęciach to wzmacnianie cierpliwości, systematyczności, bezinteresowności, rozwijanie osobowości, wrażliwości na

muzykę. Śpiew w chórze to uczenie odpowiedzialności za siebie i za zespół oraz zachęcanie do twórczych postaw, do budowania więzi międzyludzkich i kształtowania więzi ze środowiskiem lokalnym. Zajęcia to również zorganizowanie czasu wolnego dzieci i rozwijanie edukacji świadomych odbiorców sztuki.

Niedawno w Przedszkolu Samorządowym nr 82 w Białymstoku odbyła się III edycja PRZEGLĄDU CHÓRÓW PRZEDSZKOLNYCH „Rozśpiewany Białystok”. Przedsięwzięcie otrzymało Honorowy Patronat Prezy-

denta Miasta Białegostoku i patronat medialny Polskiego Radia Białystok.

Organizatorem przedsięwzięcia były placówki: Przedszkole Samorządowe nr 31 w Białymstoku i Przedszkole Samorządowe nr 82 w Białymstoku.

Cele, jakie były realizowane w związku z przeglądem, to m.in.: promocja Miasta Białegostoku jako centrum kultury i muzyki, promowanie uzdolnień muzycznych przedszkolaków i aktywne wychowanie dzieci przez muzykę, pobudzenie wyobraźni, poszukiwanie własnych dróg twórczych oraz rozwój osobowości, kształtowanie pozytywnej motywacji do podejmowania aktywności muzycznej, poznanie przez dzieci wartościowej literatury ludowej, a także wymiana doświadczeń nauczycieli i dyrygentów w pracy z dziećmi przedszkolnymi, jak również integracja środowiska lokalnego.

W przeglądzie wzięły udział dzieci z sześciu przedszkoli Miasta Białegostoku. Na scenie zaśpiewało 159 dzieci w wieku od 4 do 6 lat, które należą do programu „Rozśpiewany Białystok”: „Jedyneczka” – chór z Przedszkola Samorządowego nr 1, chór Przedszkola Samorządowego

nr 27 im. Marszałka Piłsudskiego, „Promyczki” z Przedszkola Samorządowego nr 31, „Wesoły Chór Przedszkolaków” z Przedszkola Samorządowego nr 35, chór „Rozśpiewane Dzieciaki” z Przedszkola Samorządowego nr 39, „Rozśpiewane Nutki”

z Przedszkola Samorządowego nr 82.

Tematem tegorocznego przeglądu był „Białystok moje miasto”. Wszystkie zespoły zaprezentowały bardzo wysoki poziom umiejętności, wykonując dość trudne utwory.

Po prezentacji utworów każdy

uczestnik przeglądu otrzymał nagrodę w postaci słodyczy, zaś dyrygenci i placówki, które były reprezentowane na przeglądzie, pamiątkowe dyplomy i statuetki.

Przeegląd swoją obecnością zaszczytyli następujące osoby: profesor Wioletta Miłkowska koordynator programu „Rozśpiewany Białystok”, Ewa Mituła - dyrektor Departamentu Edukacji Urzędu Miejskiego w Białymstoku, Wiesława Ćwiklińska - zastępca dyrektora Departamentu Edukacji Urzędu Miejskiego w Białymstoku, Agnieszka Marchel - dyrektor Przedszkola Samorządowego nr 58 w Białymstoku, autor muzyki śpiewanych utworów, Anna Bajer - nauczycielka Przedszkola Samorządowego nr 58 w Białymstoku, autorka tekstów i Barbara Kędzia - doradca metodyczny wychowania przedszkolnego.

Przedsięwzięcie sprawiło dużą radość wszystkim uczestnikom. Dzieci mogły zaprezentować swoje talenty, miały okazję porozmawiać z kolegami i koleżankami z innych chórów, zaś nauczyciele - dyrygenci wymienić się swoimi spostrzeżeniami i doświadczeniami. Wszyscy uczestnicy wyrazili chęć powtórnego spotkania się za rok i zaprezentowania swoich nowych umiejętności.

**Małgorzata Muszyńska,
Ewa Kalinowska
Przedszkole Samorządowe nr 31
w Białymstoku**

XIII Spartakiada Integracyjna

Uroczysta inauguracja XIII Spartakiady Integracyjnej miała miejsce w Zespole Szkolno-Przedszkolnym nr 2 w Białymstoku. Widząc potrzebę aktywnego zaangażowania i wprowadzania w świat sportu, po ośmiu latach, Dyrektor szkoły Wiesław Pa-

niczko reaktywował imprezę integracyjną, podczas której uczniowie niepełnosprawni wraz ze swoimi sprawnymi kolegami mogli rywalizować w konkurencjach sportowych. Nie było przegranych, każdy był zwycięzcą, a rywalizacja była zacięta. Uczestnicy

z dużym zaangażowaniem wykonywali powierzone im zadania. Wśród wielu zabaw takich jak: sztafeta z ringo, zbijanie kręgli, odkurzacz, skaczące piłki, bieg przez płotki itp. wyróżniali się niezwykłą odwagą, pokonując trudności i swoje słabości. Każdy

uczestnik otrzymał nagrodę, ale uśmiech i zadowolenie były chyba najlepszym trofeum, jakie można sobie wymarzyć i osiągnąć. Spartakiadę rozpoczęto wprowadzeniem flag: Polskiej, Olimpijskiej i flagi Białegostoku przez zasłużonych sportowców naszej szkoły oraz odczytaniem apelu sportowego przez uczniów kl. II a Alicję Latos

i Macieja Szalkowskiego. Mieliśmy też znamienitych gości: Edytę Moczyrską Dyrektora Departamentu Kultury Promocji i Sportu Urzędu Miejskiego w Białymstoku, Juliusza Trochimczuka reprezentanta kadry narodowej i Złotego Medalistę Otwartych Letnich i Zimowych Mistrzostw Polski w Pływaniu Osób Niepełnosprawnych

oraz dyrektorów zaproszonych szkół. Cieszy nas fakt, że wszystkie zaproszone szkoły potwierdziły swój udział, dzięki temu mogliśmy gościć klasy III ze Szkół Podstawowych nr 11, 45, 49, 50, klasę II i III ze Szkoły Podstawowej nr 1 w Łapach i oczywiście klasy integracyjne z naszej placówki. W przerwach rozgrywek podziwialiśmy poloneza w wykonaniu kl. III a, pokaz par tanecznych i cheerleaderek z klubu tańca towarzyskiego „Kadry!”, układ taneczny w wykonaniu klasy III b. Filip Burak wystąpił solo z układem breakdance i hiphopu. Nie zabrakło też zmagania sportowego dla gości i opiekunów. Przeciąganie liny było nie lada wyczynem. Uczestnicy zaprezentowali nie tylko kolorowe stroje sportowe, ale i gadżety rozgrzewające do rywalizacji oraz gorącego dopingu.

Organizatorom Spartakiady przyświecał jeden cel - dobra, wspólna zabawa, uwrażliwianie na niepełnosprawność innych uczestników. Uśmiechy na twarzach dzieci i radość z upominków, które otrzymali wszyscy "sportowcy" wskazywały, że impreza była udana.

Elżbieta Wasilewska

